

**Enemmän empatiaa, yksilöllisyyttä
ja opiskelijälähtöisyyttä**

*Korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä
ohjauksesta heidän opintopolullaan*

Kaisu Kanstrén

Valtti – Valmis tutkinto työelämävalttina -projekti

Oulun yliopisto, Ohjaus- ja työelämäpalvelut

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Selvityksen toteutus, aineiston hankinta ja vastanneet	5
2.1 Aineiston rajaus ja hankinta	5
2.2 Tutkimusmenetelmä	7
2.3 Vastanneet	8
3 Tulokset	10
3.1 Keneltä opiskelijat olivat saaneet ja olisivat tarvinneet ohjausta ...	10
3.1.1 Ammattikorkeakouluissa	10
3.1.2 Yliopistoissa	14
3.2 Ohjauksen kohdistuminen	18
3.2.1 Ammattikorkeakouluissa	18
3.2.2 Yliopistoissa	20
3.3 Opettajilta saatu tuki ja ohjaus	23
3.3.1 Ammattikorkeakouluissa	23
3.3.2 Yliopistoissa	25
3.4 Ohjaushenkilöstöltä saatu tuki ja ohjaus	26
3.4.1 Ammattikorkeakouluissa opettajatuutorilta ja opinto-ohjaajalta	26
3.4.2 Yliopistoissa opettajatuutorilta/oppiaineen opintoneuvojalta/HOPS- vastaavalta	30
3.4.3 Yliopistoissa opinto-ohjaajalta/amanuenssilta/ opintopäälliköltä	33
3.5 Kokemuksia ohjauksesta ja tuesta	34
3.5.1 Ammattikorkeakouluissa	34
3.5.2 Yliopistoissa	36
3.6 Opintopsykologin palveluiden/ mielenterveyspalveluiden käyttäminen	39
4 Yhteenveto tuloksista	43
5 Lopuksi	47
Lähteet	49
Liitteet	50

I Johdanto

Korkeakouluohjauksella on merkitystä sekä yksilöllisellä että yhteiskunnallisella tasolla. Yksilötasolla ohjaus on opiskelijoiden tarpeista lähtevää opintojen, ammatillisen kasvun ja elämänhallinnan tukemista. Korkeakoulutasolla ohjaus vastaa korkeakoulujen laadun ja strategian kehittämistarpeisiin, ja yhteiskunnan tasolla toimivat ohjausjärjestelmät edistävät yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta ja osallisuutta. (Vuorinen, Karjalainen, Mylly, Talvi, Uusi-Rauva ym. 2005, 13.) Tutkimusten mukaan suomalaiset korkeakouluopiskelijat kokevat terveydentilansa hyväksi. Tästä huolimatta opiskelijat oireilevat runsaasti, ja esimerkiksi univaikeuksien, väsymyksen ja jännittämisen on havaittu lisääntyneen opiskelijoiden keskuudessa koko 2000-luvun ajan. Yleisimpinä psyykkisinä ongelmina opiskelijat mainitsevat jatkuvan ylirasituksen kokemisen, masentuneisuuden ja itsensä kokemisen onnettomaksi sekä keskittymisvaikeudet. (Salmela-Aro 2009, 7.) Näillä tekijöillä on todennäköisesti omalta osaltaan yhteys opintojen viivästymiseen.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tarjota tietoa opiskelijoiden ohjaus- ja tukikokemuksista korkeakouluissa, niiden yhteyksistä opintojen viivästymiseen, sekä tarjota näkökulmia ohjauksen ja vertaisryhmätoiminnan kehittämiseen. Selvityksessä käsitellään muun muassa opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta saadusta tuesta, ohjausjärjestelmän selkeydestä ja opintopsykologin ja terveydenhoitajan palvelujen sekä mielenterveyspalvelujen käytöstä.

Selvitys on Valtti – Valmis tutkinto työelämävalttina -projektin toteuttama. Valtti on seitsemän korkeakoulun (Oulun yliopiston, Diakonia ammattikorkeakoulun Oulun yksikön, Oulun seudun ammattikorkeakoulun, Lapin yliopiston, Rovaniemen ammattikorkeakoulun, Vaasan ammattikorkeakoulun ja Vaasan yliopiston) välinen yhteistyöprojekti, jossa kehitetään ohjausta luomalla opin-

noissaan viivästyneiden tai opinnäytetyötä vaille olevien opiskelijoiden tueksi opiskelu- ja uraryhmätoiminnan ohjausmalleja opiskelijoiden opintojen edistämiseksi ja työelämään siirtymisen tukemiseksi.

Selvityksen aineisto koostuu huhtikuussa 2009 tehdystä kyselytutkimuksesta, joka tehtiin samanaikaisesti seitsemässä edellä mainitussa Valtti -projektiin kuuluvassa korkeakoulussa. Kyselyyn vastasi yhteensä 734 opinnoissaan viivästyneeksi määriteltyä opiskelijaa, joista 278 opiskeli ammattikorkeakoulussa ja 456 yliopistossa. Opinnoissaan viivästyneillä opiskelijoilla tarkoitetaan tässä selvityksessä opiskelijoita, joiden vuosittainen opintopistekertymä on vähäinen ja pitkään opiskelleita opiskelijoita, joiden tutkinto on opinnäytetyötä vaille valmis.

Tässä selvityksessä tarkastelun kohteena on kyselytutkimuksen ohjaus- ja tukikokemuksia käsittelevä osio. Kyselyn pohjalta on tehty selvitys ”Viivästynyt? Minäkö? Opiskelijoiden näkemyksiä opintojen viivästymisestä, työelämästä sekä opiskelusta korkea-asteella” (Liimatainen, Kaisto, Karhu, Martikkala, Andersen ym. 2010), jossa muut kyselyn tulokset on esitelty.

Valtti on Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osarahoittama valtakunnallinen kehittämisohjelma vuosiksi 2008–2011. Projektia koordinoi Oulun yliopiston Ohjaus- ja työelämäpalvelut.

2 Selvityksen toteutus, aineiston hankinta ja vastanneet

Tässä luvussa esitellään aineiston rajausta ja hankintaa sekä selvityksessä käytettyjä tutkimusmenetelmiä. Luvun tiedot on esitelty jo aiemmin ilmestyneessä ”Viivästynyt? Minäkö?” selvityksessä (Liimatainen ym. 2010).

2.1 Aineiston rajaus ja hankinta

Kyselyn tarkoituksena oli tarjota tietoa opintojen viivästymisen syistä. Tämän perusteella se kohdistettiin kahdelle viivästymistaustaltaan erilaiselle ryhmälle:

1. Opinnot pitkittyneet -ryhmä: opiskelijat, joiden opintopistekertymä oli vähäinen sekä
2. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmä: pitkään opiskelleet opiskelijat, joilta opintokokonaisuudesta puuttui lähinnä vain opinnäytetyö.

Opinnot pitkittyneet -kohderyhmään valittiin opiskelijat seuraavasti: ammattikorkeakouluista valittiin opiskelijat, jotka olivat opiskelleet 2–10 lukukautta, ja joiden keskimääräinen opintopistekertymä oli alle 22,5 opintopistettä lukukautta kohti. Yliopistoista valittiin opiskelijat, jotka olivat aloittaneet opintonsa vuosien 1996–2005 välisenä aikana, ilmoittautuneet läsnä olevaksi, ja joiden opintopistekertymä oli vähemmän kuin 210 (tai vähemmän kuin 150 vuonna 2005 aloittaneilla ja 180 vuonna 2004 aloittaneilla).

Opinnäytetyö puuttuu -ryhmään valittiin ammattikorkeakouluista opiskelijat, jotka olivat opiskelemassa opinto-oikeusajan viimeistä eli kuudetta vuotta, ja opiskelijat, jotka olivat anoneet lisääikää opintojensa loppuun saattamiseen. Yliopistoista ryhmään valittiin opiskelijat, jotka olivat aloittaneet opintonsa vuosien 1993–2002 välillä, olivat ilmoittautuneet läsnä oleviksi lukuvuonna 2008–2009, ja joilla oli enemmän kuin 250 opintopistettä.

Kunkin korkeakoulun tietohallinto koosti kyselyn kohdejoukon opiskelijoiden opintopistekertymien ja opintojen aloitusvuoden perusteella. Kysely lähetettiin yhteensä 9037 opiskelijalle Valtti-projektiin osallistuvissa korkeakouluissa: neljään ammattikorkeakouluun (Diakonia ammattikorkeakoulun Oulun yksikköön, Oulun seudun ammattikorkeakouluun, Rovaniemen ammattikorkeakouluun, Vaasan ammattikorkeakouluun) ja kolmeen yliopistoon (Oulun yliopistoon, Lapin yliopistoon ja Vaasan yliopistoon). Kyselyistä 39 % (N=3488) lähetettiin ammattikorkeakoulujen opiskelijoille ja 61 % (N=5549) yliopistojen opiskelijoille. Taulukossa I on eritelty lähetettyjen kyselyiden määrä ammattikorkeakouluittain ja yliopistoittain opintojen pitkittymisen ja opinnäytetyön puuttumisen suhteen.

Taulukko I. Opiskelijoille lähetettyjen kyselyiden määrä ammattikorkeakouluittain ja yliopistoittain opintojen pitkittymisen ja opinnäytetyön puuttumisen suhteen.

Kohderyhmä	Yhteensä	Ammattikorkeakoulu	Yliopisto
Opinnot pitkittyneet -ryhmä	5447	1748	3699
Opinnäytetyö puuttuu -ryhmä	2615	765	1850
Yhteensä	9037	3488	5549

2.2 Tutkimusmenetelmä

Selvitys toteutettiin kaikissa Valtti-projektiin osallistuvissa korkeakouluissa sähköisenä kyselytutkimuksena. Kyselylomake koottiin Valtti-projektin henkilöstön toimesta. Kysely oli anonyymi ja se testattiin ennen lomakkeiden lähettämistä pienellä opiskelijaryhmällä.

Vaikka jokaisessa korkeakoulussa käytettiin samaa kyselylomaketta, oli siinä pieniä korkeakoulukohtaisia eroja nimekkeitten osalta (esimerkiksi opettajatutor tai tuutor-nimikkeet). Kyselylomake muodostui eri osioista, joista yksi osio muodostui tässä selvityksessä käsiteltävistä ohjaus- ja tukitoimiin liittyvistä kysymyksistä.

Muut osiot sisälsivät vastaajan taustaa käsitteleviä kysymyksiä, vastaajan työssäkäyntiin, opiskeluun käytettävään aikaan ja opintojen viivästymiseen liittyvistä kysymyksistä ja väittämistä sekä opiskelutaitoihin liittyvistä väittämistä. Muiden osioiden tulokset on esitelty ”Viivästynyt? Minäkö?” selvityksessä (Liimatainen ym. 2010).

Kyselyn aineisto kerättiin huhtikuussa 2009. Kysely tapahtui Internetin kautta Webropol-kyselysovelluksella. Kaikille mukaan valikoiduille opiskelijoille lähetettiin sähköpostiviesti, jossa kerrottiin tutkimuksesta ja esitettiin pyyntö siihen osallistumisesta. Korkeakoulujen tietohallinnot hoitivat kyselyn sähköpostittamisen.

Vastaukset analysoitiin tilastollisesti (SPSS) ja avoimet vastaukset käsiteltiin sisällönanalyysillä. Tilastollisten analyysien tulosten tulkinnassa apuna hyödynnettiin avointen vastausten antia.

2.3 Vastanneet

Kyselyyn vastasi yhteensä 734 opiskelijaa kaikista Valtti-projektissa mukana olevasta seitsemästä korkeakoulusta. Vastaaajista 278 oli ammattikorkeakoulu-opiskelijoita ja 456 yliopisto-opiskelijoita. Taulukossa 2 on esitelty vastaajat ammattikorkeakouluittain ja yliopistoittain opintojen pitkittymisen ja opinnäytetyön puuttumisen suhteen.

Taulukko 2. Vastanneet opiskelijat ammattikorkeakouluittain ja yliopistoittain opintojen pitkittymisen ja opinnäytetyön puuttumisen suhteen.

Kohderyhmä	Koko aineistosta (%)	Ammattikorkeakoulu (%)	Yliopisto (%)
Opinnot pitkittyneet -ryhmä	7	9,2	6
Opinnäytetyö puuttuu -ryhmä	13,4	15,3	12,6
Yhteensä	8,1	8	8,2

Taulukoissa 3 ja 4 (seuraavalla sivulla) on eritelty korkeakoulukohtaisesti sekä vastausprosentit että kyselyyn vastanneiden määrä. Joidenkin korkeakoulujen (Diakonia-ammattikorkeakoulun, Oulun yksikön, Rovaniemen ammattikorkeakoulun ja Vaasan ammattikorkeakoulun) vastausprosentti jäi pieneksi ja tämä näkyy selvityksen tuloksissa (ks. taulukot 3 ja 4).

Taulukko 3. Vastausprosentit korkeakoulukohtaisesti eriteltynä.

Vastausprosentit	N	n	%
AMMATTIKORKEAKOULUT			
Diakonia-ammattikorkeakoulu Oulun yksikkö	54	19	35,2
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	1878	186	9,9
Rovaniemen ammattikorkeakoulu	975	49	5,0
Vaasan ammattikorkeakoulu	581	24	4,1
YLIOPISTOT			
Oulun yliopisto	3438	309	9,0
Lapin yliopisto	1268	62	4,9
Vaasan yliopisto	843	85	10,1
Kaikki yhteensä	9037	734	8,1

Taulukko 4. Vastanneiden määrä korkeakoulukohtaisesti eriteltynä.

Kyselyyn vastanneiden määrä	Opinnot pitkittyneet	Opinnäyte-työ puuttuu	Yhteensä
AMMATTIKORKEAKOULUT			
Diakonia-ammattikorkeakoulu Oulun yksikkö	11	8	19
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	93	93	186
Rovaniemen ammattikorkeakoulu	45	4	49
Vaasan ammattikorkeakoulu	12	12	24
YLIOPISTOT			
Oulun yliopisto	139	170	309
Lapin yliopisto	35	27	62
Vaasan yliopisto	49	36	85
Kaikki yhteensä	384	350	734

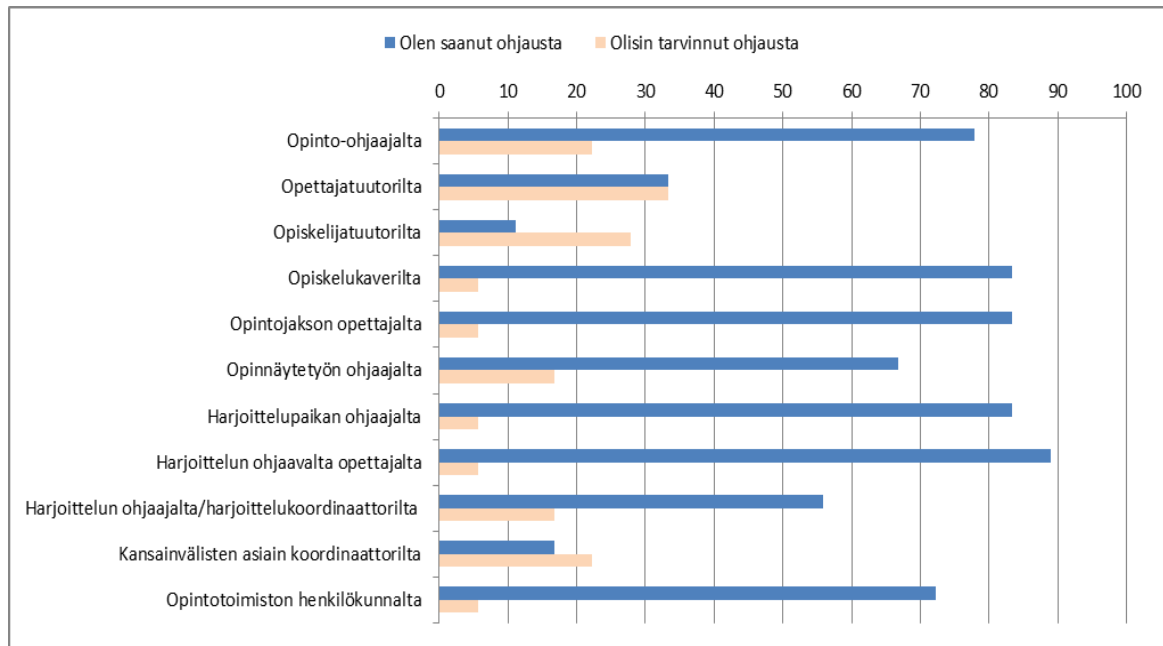
3 Tulokset

Tässä luvussa käsitellään kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden ohjaus- ja tukikokemuksia. Tulokset esitetään sekä koko vastaaja-aineiston pohjalta että eriteltynä korkeakouluittain (ammattikorkeakoulu/yliopisto) ja Opinnot viivästyneet -ryhmän ja Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajiin ryhmiteltynä.

3.1 Keneltä opiskelijat olivat saaneet ja olisivat tarvinneet ohjausta

3.1.1 Ammattikorkeakouluissa

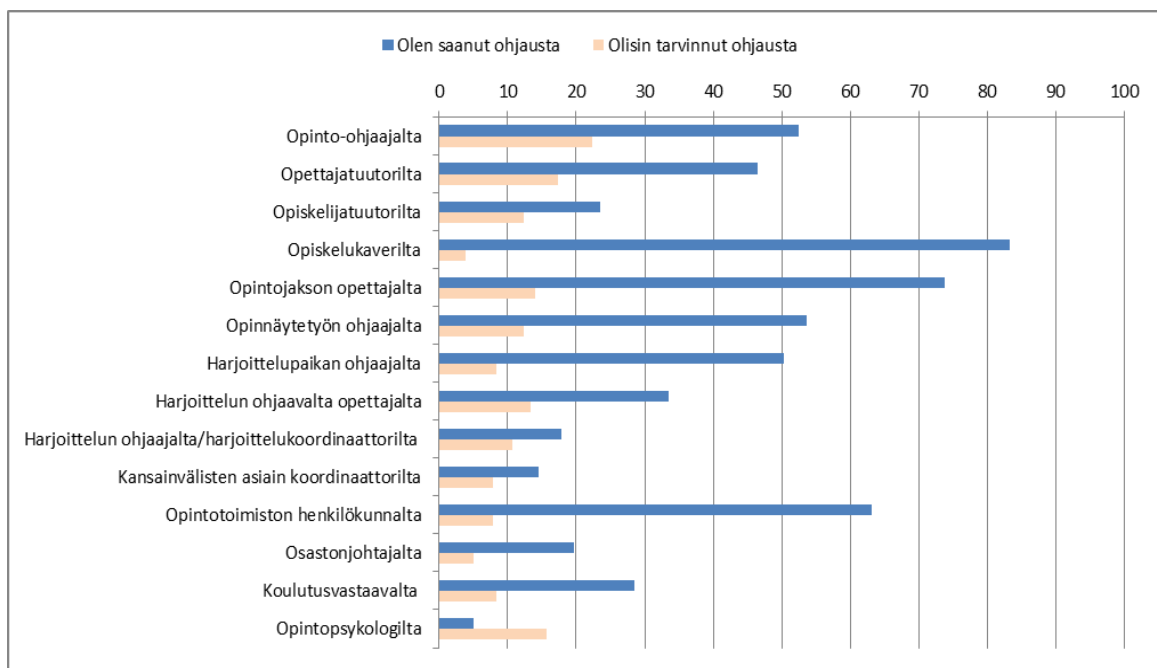
Eniten ohjausta Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun yksikön vastaajat olivat saaneet harjoittelun ohjaavalta opettajalta (kuva 1, seuraavalla sivulla). Ohjausta oli saatu myös opiskelukavereilta, opintojakson opettajalta, harjoittelupaikan ohjaajalta ja opinto-ohjaajalta.

Kuva 1. Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun yksikön opiskelijoiden arvioita siitä, keltä he olivat saaneet tai olisivat tarvinnut ohjausta (%) (18 vastaajaa).

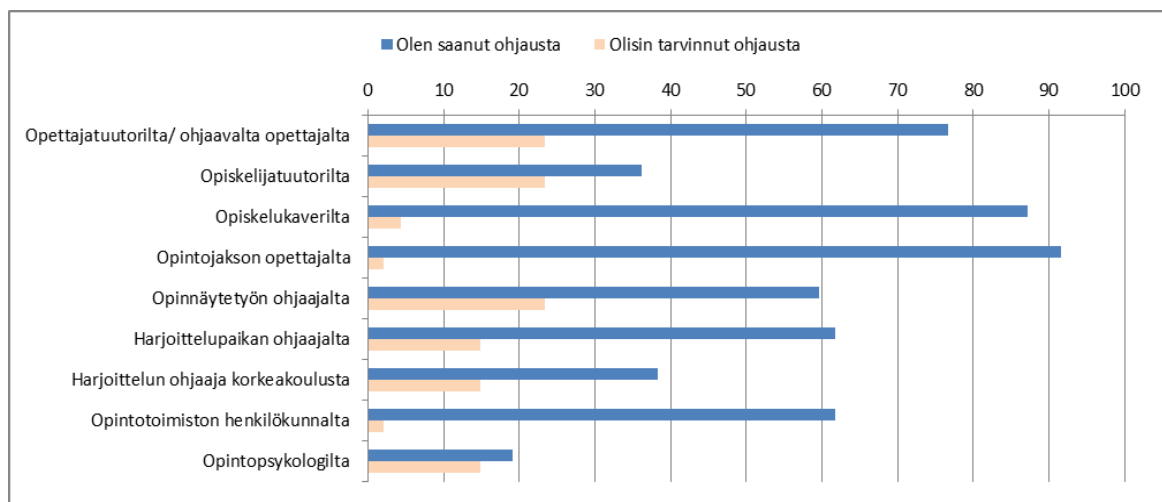
Enemmän ohjausta olisi tarvittu opettajatuutorilta, opiskelijatuutorilta ja opinto-ohjaajalta. Verrattaessa Opinnäytetyö puuttuu -ryhmää ja Opinnot pitkittyneet -ryhmää toisiinsa, on ohjauksen saannissa suhteellisen vähän eroa. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmässä oli ohjausta saatu jonkin verran enemmän opinnäytetyön ohjaajalta ja opintotoimiston henkilökunnalta. Opinnot pitkittyneet -ryhmässä puolestaan oli ohjausta saatu enemmän opinto-ohjaajalta ja opettajatuutorilta.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelijat olivat saaneet ohjausta selkeästi eniten opiskelukavereilta ja opintojakson opettajalta (kuva 2). Ohjausta oli saatu runsaasti myös opintotoimiston henkilökunnalta, opinnäytetyön ohjaajalta ja opinto-ohjaajalta. Opinto-ohjaajalta olisi kuitenkin tarvittu vielä useammin ohjausta. Oulun seudun ammattikorkeakoulun kohdalla myös tarve opintopsykologin palveluihin oli selkeä. Ne, joilta puuttui opinnäytetyö, olivat saaneet Opinnot pitkittyneet -ryhmää enemmän ohjausta opinto-ohjaajalta, opintojakson opettajalta, opinnäytetyön ohjaajalta ja opintotoimiston henkilökunnalta. Opinnoissaan viivästyneet taas olivat saaneet useammin ohjausta opettajatuutorilta. Kokonaisuudessaan vaikuttaa siltä, että Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat olivat saaneet enemmän ohjausta eri ohjaustahoilta kuin opinnoissaan muuten viivästyneet.

Kuva 2. Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden arvioita siitä, keneltä he olivat saaneet tai olisivat tarvinneet ohjausta (%) (179 vastaajaa).

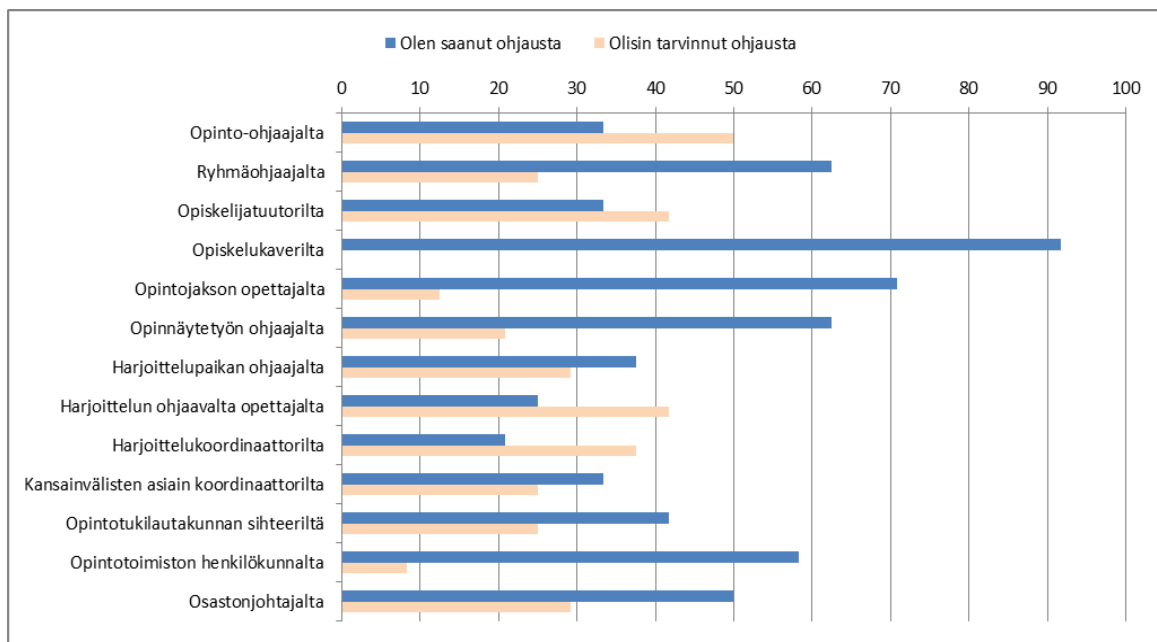
Rovaniemen ammattikorkeakoulun vastaajat olivat saaneet ohjausta selkeästi eniten opintojakson opettajalta, opiskelukaverilta ja opettajatuutorilta/ohjaavalta opettajalta (kuva 3). Ohjausta olisi tarvittu enemmän opettajatuutorilta/ohjaavalta opettajalta, opiskelijatuutorilta ja opinnäytetyön ohjaajalta. Rovaniemen ammattikorkeakoulussa Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän pienen vastaajamäärän johdosta (vastaajia 4) vertailu Opinnot pitkittyneet -ryhmään (vastaajia 45) oli vaikeaa. Mainittakoon kuitenkin, että Opinnot pitkittyneet -ryhmässä oli ohjausta saatu paljon opintojakson opettajalta (90,7 %) ja opiskelukaverilta (86 %).

Kuva 3. Rovaniemen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden arvioita siitä, keneltä he olivat saaneet tai olisivat tarvinneet ohjausta (%) (47 vastaajaa).

Vaasan ammattikorkeakoulun opiskelijat vastasivat saaneensa ohjausta opiskelukavereilta, opintojakson opettajalta, ryhmäohjaajalta ja opinnäytetyön ohjaajalta (kuva 4, seuraavalla sivulla). Sen suhteen, keneltä ohjausta olisi tarvittu, erottuvat selvästi opinto-ohjaaja, opiskelijatuutori, harjoittelun ohjaava opettaja ja harjoittelukoordinaattori. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat olivat

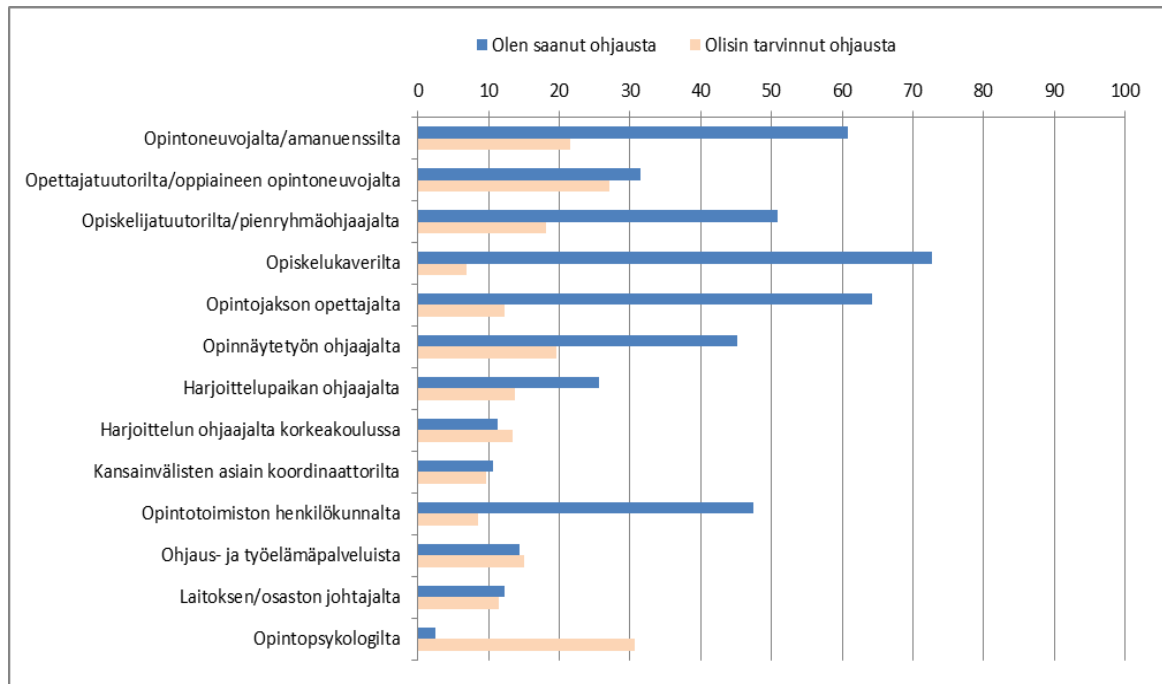
saaneet opinnoissaan muuten viivästyneitä enemmän ohjausta ryhmäohjaajalta, opiskelijatuutorilta ja opiskelukavereilta. He olivat myös saaneet enemmän ohjausta harjoitteluun liittyviltä ohjaustahoilta. Opinnoissaan pitkittyneet puolestaan olivat saaneet enemmän ohjausta opintojakson opettajalta ja, mielenkiintoista kyllä, opinnäytetyön ohjaajalta.

Kuva 4. Vaasan ammattikorkeakoulun opiskelijoiden arvioita siitä, keneltä he olivat saaneet tai olisivat tarvinneet ohjausta (%) (24 vastaajaa).

3.1.2 Yliopistoissa

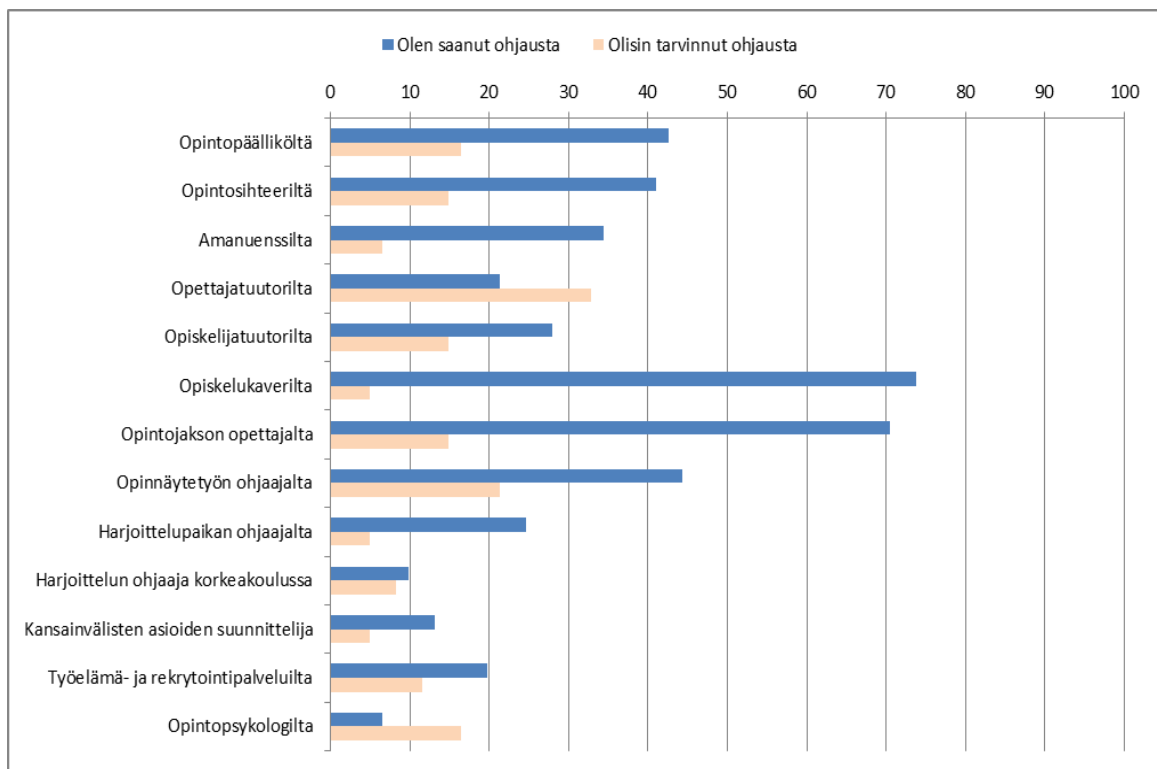
Oulun yliopistossa oli vastaajien mukaan eniten ohjausta saatu opiskelukavereilta, opintojakson opettajalta ja opintoneuvojalta/amanuenssilta (kuva 5, seuraavalla sivulla). Selkeästi enemmän olisi ohjausta haluttu opintopsykologilta, mutta myös opettajatuutorilta/oppiaineen opintoneuvojalta.

Kuva 5. Oulun yliopiston opiskelijoiden arvioita siitä, keneltä he olivat saaneet tai olisivat tarvinneet ohjausta (%) (293 vastaajaa).

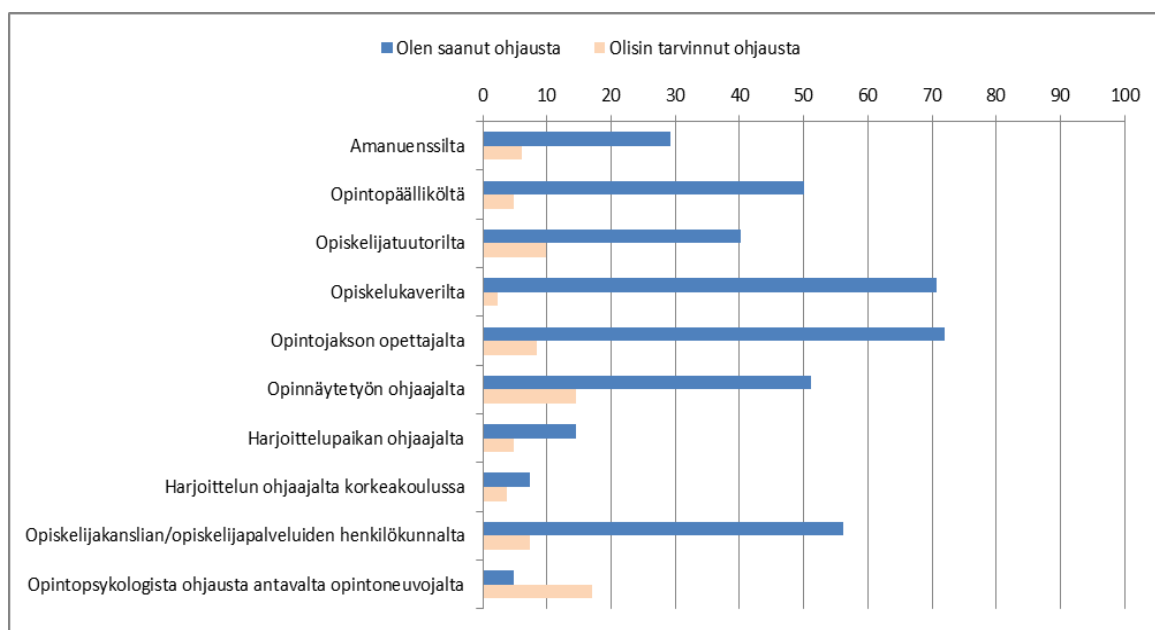
Opinnäytetyö puuttuu ja Opinnot pitkittyneet -ryhmien välillä löytyi jonkin verran eroja. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat olivat saaneet selvästi useammin ohjausta opintoneuvojalta/amanuenssilta, opiskelukavereilta ja opinnäytetyön ohjaajalta. Opinnot pitkittyneet -ryhmässä oli hieman useammin saatu ohjausta opiskelijatuutorilta/pienryhmäohjaajalta ja opintopsykologilta.

Myös Lapin yliopistossa oli eniten tukea saatu opiskelukavereilta (kuva 6). Opiskelukavereiden lisäksi vastaajat mainitsivat opintojakson opettajan ja opin-
näytetyön ohjaajan niinä tahoina, joilta ohjausta oli saatu. Enemmän ohjausta
olisi tarvittu opettajatuutorilta, opinnäytetyön ohjaajalta ja opintopsykologilta.
Opintosihteeriltä oli saatu ohjausta huomattavasti enemmän Opinnäytetyö
puuttuu -ryhmän vastaajien joukossa. Samoin oli opintojakson opettajan, opin-
näytetyön ohjaajan ja opintopsykologin kohdalla. Opinnoissaan muuten viiväs-
tyneet taas olivat saaneet ohjausta enemmän opettajatuutorilta ja opiskeluka-
vereilta.

Kuva 6. Lapin yliopiston opiskelijoiden arvioita siitä, keneltä he olivat saaneet tai olisivat tarvinneet ohjausta (%) (61 vastaajaa).

Vasaan yliopistossa vastaajat kertoivat saaneensa ohjausta opintojakson opettajalta, opiskelukavereilta ja opiskelijakanslian/opiskelijapalveluiden henkilökunnalta (kuva 7). Ohjausta olisi tarvittu opintopsykologista ohjausta antavalta opintoneuvojalta ja opinnäytetyön ohjaajalta. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat olivat Vaasan yliopistossa saaneet ohjausta opinnoissaan muuten viivästyneitä useammin opiskelijatuutorilta, opiskelukaverilta, opinnäytetyön ohjaajalta ja harjoitteluun liittyviltä ohjaushenkilöiltä. Keskeisimpiä eroja opinnoissaan muuten viivästyneillä oli, että he olivat saaneet enemmän ohjausta opintopäälliköltä ja opintoneuvojalta (opintopsykologista ohjausta antavalta).

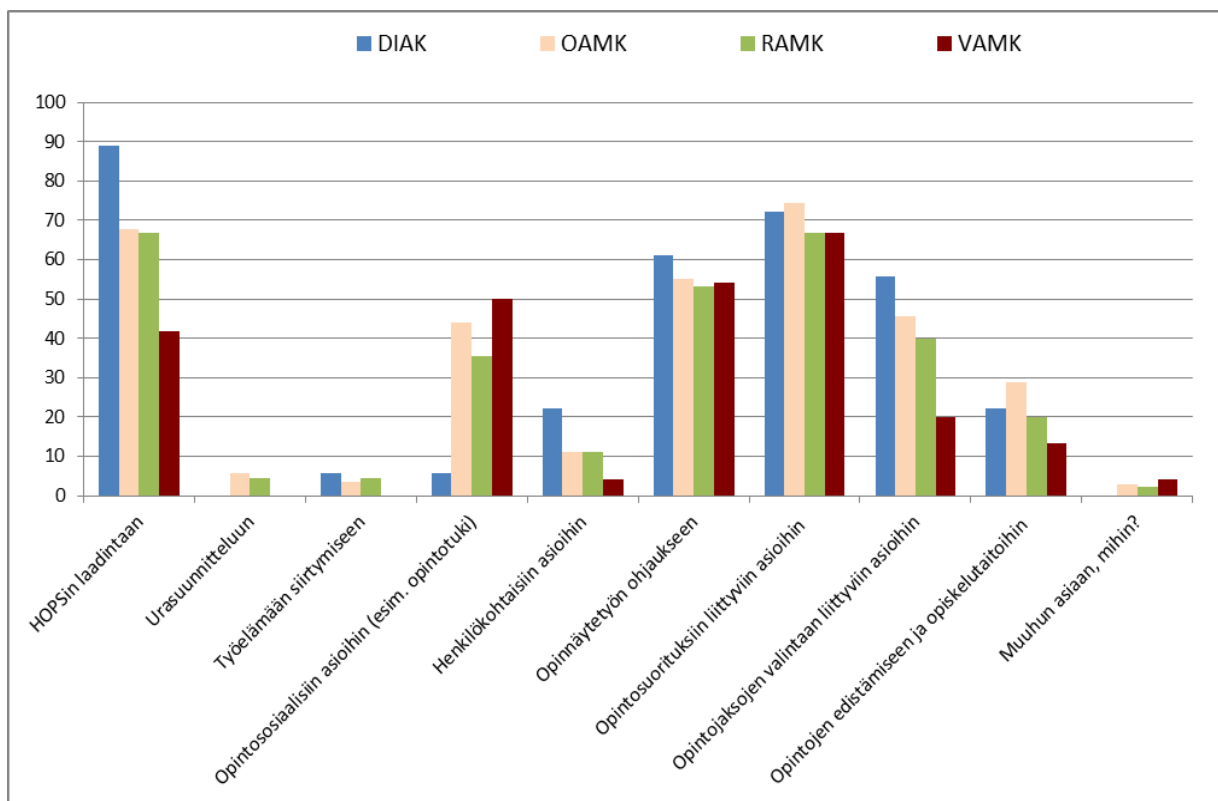

Kuva 7. Vaasan yliopiston opiskelijoiden arvioita siitä, keneltä he olivat saaneet tai olisivat tarvinneet ohjausta (%) (84 vastaajaa).

3.2 Ohjauksen kohdistuminen

3.2.1 Ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakouluissa ohjaus oli useimmiten kohdistunut HOPSin laadintaan, opintosuorituksiin liittyviin asioihin ja opinnäytetyön ohjaukseen (kuva 8).

Kuva 8. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden arvioita siitä, mihin he olivat saaneet ohjausta (%) (258 vastaajaa).

Vaikka opinnäytteen tekemiseen oli saatu ohjausta, tuli tarve vielä aktiivisemmalle opinnäytetyöprosessin ohjaukselle esille avoimissa vastauksissa:

”Opinnäytetyöstä ja sen tekemisestä voisi kyllä ohjeistaa paremminkin. Ennen opinnäytetyön tekemistä siitä oli ohjeistettu sen verran, että oli kerrottu, että semmonen pitää sitten tehdä. Ei etukäteen mitään ohjausta/neuvontaa, että miten sitä asiaa pitäisi lähteä tekemään/etsimään...”

Huomattavaa oli myös urasuunnitteluun ja työelämään siirtymiseen saadun ohjauksen pieni määrä kaikissa ammattikorkeakouluissa. Avoimissa vastauksissa mainittiinkin toive, että urasuunnitteluun kohdistuvaa ohjausta lisättäisiin:

”[Tarvitsisin ohjausta] urasuunnitteluun ja opintojen järkevään koostamiseen jo opintojen alussa.”

Opinnäytetyöprosessin ja urasuunnittelun lisäksi opiskelijat halusivat, että ohjausta kohdistettaisiin aikataulullisesti varsinkin opintojen alkuun. Erikseen mainittiin lisäksi muun muassa tuen tarve opintojen ja perheen yhteensovittamisen aiheuttamissa ongelmatilanteissa:

”Pienten lasten vanhempana kaipaisin usein tukea ja kannustusta sekä ymmärrystä ja joustoa opettajilta esimerkiksi aikataulujen ja poissaolojen (kun lapset sairastavat) suhteen.”

”Tällä hetkellä pääsääntöisesti apua tarvitsisi siihen miten järjestää opinnot jatkossa – luennoilla kulkeminen on vaikeaa, koska lapset on pieniä eikä heitä hoidon pitkäksi päiväksi haluaisi vielä laittaa...”

Eroja Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän ja Opinnot pitkittyneet -ryhmän välillä oli muun muassa seuraavasti: Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun yksikössä Opinnäytetyö puuttuu -ryhmässä ohjausta oli saatu enemmän opinnäytetyön tekemiseen ja opintosuoritukseen liittyviin asioihin ja Opinnot pitkittyneet -ryhmässä opintojaksojen valintaan liittyviin asioihin. Oulun seudun ammattikor-

keakoulussa selkeimmät erot näkyivät esimerkiksi Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän saaman ohjauksen kohdistumisena erityisesti opinnäytetyön ohjaukseen ja opintosuoritukseen liittyviin asioihin ja Opinnot pitkittyneet -ryhmän saaman ohjauksen kohdistumisena HOPSin laadintaan sekä opintojen edistämiseen ja opiskelutaitoihin. Rovaniemen ammattikorkeakoulun kohdalla vertailu oli jälleen ongelmallista Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän pienen vastaajamäärän (n=4) takia. Päällimmäisinä eroina Rovaniemen ammattikorkeakoulussa kuitenkin näkyi, että Opinnäytetyö puuttuu -ryhmässä oli ohjausta saatu runsaammin opinnäytetyön tekemiseen ja Opinnot pitkittyneet -ryhmässä HOPSin laadintaan ja opintosuoritukseen liittyviin asioihin. Vaasan ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön ohjaukseen ja opintosuoritukseen liittyviin asioihin olivat enemmän ohjausta saaneet Opinnot pitkittyneet -ryhmän vastaajat, kun taas Opinnot pitkittyneet -ryhmässä ohjaus oli kohdistunut enemmän opintososiaalisiin asioihin, kuten opintotukeen, ja opintojaksojen valintaan liittyviin asioihin.

Opettajilta ja ohjaavilta tahoilta toivottiin enemmän opiskelijoiden huomioimista heidän yksilöllisestä elämäntilanteestaan käsin:

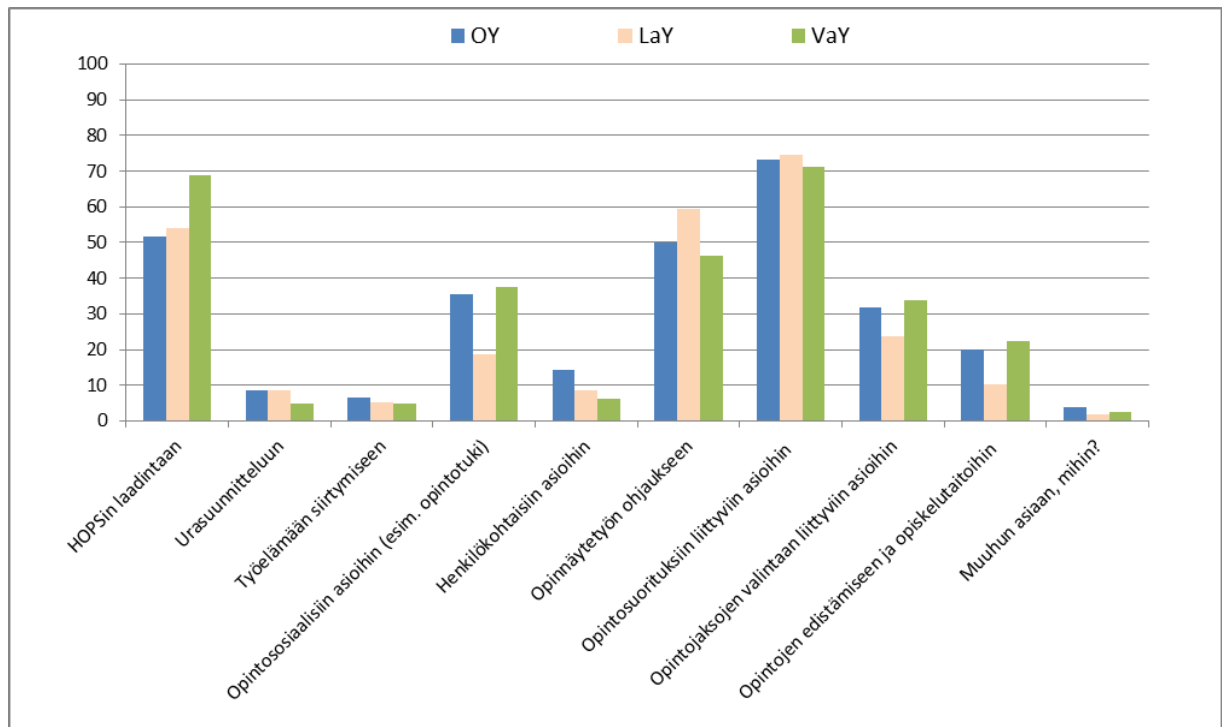
”Joskus toivoisin opettajilta empaattisuutta ja kykyä ymmärtää esimerkiksi henkilökohtaisten ongelmien vaikutuksia opiskeluun.”

Ohjauksen saamisen yhdeksi ongelmaksi mainittiin ohjaavien tahojen vaikea tavoitettavuus. Jopa suoranaista opintojen viivästymistä oli aiheuttanut se, että opinnäytetyön ohjaaja tai opintojakson opettaja ei ollut vastannut sähköpostiin, tai harjoitustöiden tarkastamisaika oli venynyt kohtuuttoman pitkäksi.

3.2.2 Yliopistoissa

Yliopistoissa saatu ohjaus oli suurimmaksi osaksi kohdistunut samoin kuin ammattikorkeakouluissa eli opintosuoritukseen liittyviin asioihin, HOPSin laadintaan

ja opinnäytetyön ohjaukseen (kuva 9). Myös yliopistoissa oli opiskelujen aikana saatu huomattavan vähän ohjausta urasuunnitteluun ja työelämään siirtymiseen.

Kuva 9. Yliopisto-opiskelijoiden arvioita siitä, mihin he olivat saaneet ohjausta (%) (413 vastaajaa).

Oulun yliopistossa Opinnäytetyö puuttuu -ryhmä oli saanut enemmän sekä urasuunnitteluun ja työelämään siirtymiseen liittyvää ohjausta että opinnäytetyön tekemiseen ja erilaisiin opintosuorituksiin liittyvää ohjausta. Opinnott pitkittyneet -ryhmässä ohjausta oli puolestaan saatu enemmän HOPSin laadintaan. Täysin samalla tavalla vastasivat Lapin yliopiston opiskelijat. Sama linja oli myös Vaasan yliopistossa, sillä mielenkiintoisella poikkeuksella, että siellä ohjausta urasuunnitteluun ja työelämään siirtymiseen olivat saaneet enemmän Opinnott pitkittyneet -ryhmän vastaajat. Toive urasuunnitteluun ja työelämään siirtymi-

seen liittyvästä ohjauksesta tuli esille useissa avoimissa vastauksissa, joista esi-
merkkinä muutama sitaatti:

”(Olisin tarvinnut ohjausta/tukea) Opiskelujen suunnittelussa ja työmahdollisuuksien kartoittamisessa, eli mihin kannattaisi keskittyä jos haluaa johonkin tiettyyn työhön jne.”

”Enemmän työelämään ohjaavaa opintojen valitsemiseen liittyvää ohjausta. On hankala motivoitua, kun päämääränä ei ole mitään selkeää ammattia tai alaa.”

”Systemi ei lainkaan tue opiskelijan poispääsyä.”

”Olisin tarvinnut ohjausta alusta asti opintojen suunnittelussa, siten että työelämään tähtääminen olisi ollut alusta asti tavoitteena. (...) Esimerkiksi työelämään tutustumiskursseja voisi olla enemmän ja uralle ohjausta alusta asti.”

Yliopisto-opiskelijoiden vastauksissa nousi esille selvästi ohjauksen ajoituksen tärkeys. Ohjausta haluttiin erityisesti opintojen alkutaipaleella, opinnäytetyön aloituksessa ja työelämään siirtymisessä. Opinnäytetyön tekeminen koettiin lisäksi prosessina, joka vaati, alkuun pääsyn lisäksi, koko prosessin ajan tukea. Ahdistusta oli aiheuttanut esimerkiksi jääminen ilman ohjausta silloin, kun ohjaaja ei vastannut sähköposteihin tai ei ollut muuten tavoitettavissa. Eräässä tapauksessa työ oli alkanut edistymään ja ohjaus oli muuttunut asiantuntevaksi vasta sen jälkeen, kun opinnäytetyön ohjaaja oli vaihtunut. Toisessa tapauksessa opinnäytetyö ei ollut lähtenyt alkuun, koska ohjaaja ei ollut hyväksynyt mitään opiskelijan mielestä mielenkiintoista aihetta. Seuraavat kommentoijat puhuvat ohjaukseen liittyvistä näkökulmista:

”Opintojen alkuvaiheessa PALJON enemmän ohjausta opiskeluun, sivuaine- ja kurssivalintoihin...”

”Aika itsenäisesti on pitänyt asioista ottaa selville... Enempi ohjausta olisi voinut olla heti alussa, suuntautumisvaiheessa, kurssien suunnitteluun (HOPS voisi olla sellainen, vaikea sanoa kun ei taida meillä olla käytössä?).”

”Eniten ohjausta olisin tarvinnut opintojen alussa, jolloin kaikki oli uutta. Minkäänlaista ohjausta ei tuolloin ollut tarjolla ja kaikki piti selvittää itse (esim. kukaan ei neuvonut, miten tentteihin ilmoittaudutaan). Myöhemmin ohjausta olisi mukava ollut saada opinnäytetyöhön liittyen. Ohjausta oli toki jonkin verran, mutta tuntui, että professoria kiinnosti enemmän oman tutkimuksen tekeminen kuin opiskelijoiden asiat (...). Ilman ohjausta oli vaikea tietää, mihin suuntaan gradua pitäisi kehittää tai miten sitä pitäisi ylipäätään kirjoittaa.”

”En tiedä keneltä, mutta tarvitsisin lisää ohjausta siitä, kuinka suunnittelisin nämä loppuopintoni, etteivät ne venyisi enää enempää.”

Ohjauksen ja tuen tarve oli suuri myös kohdattaessa ajankäytön ongelmia, motivaatio-ongelmia, jaksamisongelmia, masennusta, sosiaalisia pelkoja ja esiintymisjännitystä. Näihin tukea toivottiin ennen kaikkea opintopsykologilta.

3.3 Opettajilta saatu tuki ja ohjaus

3.3.1 Ammattikorkeakouluissa

Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun yksikön vastaajista (18 vastaajaa) kaksi kolmasosaa (66,7 %) koki saaneensa opettajilta tukea opintojaksojen suorittamiseen liittyvissä kysymyksissä. Sama määrä vastaajista koki, että opettajat ovat helposti lähestyttäviä ja on saanut heiltä tukea ammattialaan liittyvissä kysymyksissä. 61,1 prosenttia arvioi opettajien antavan mielellään apua. Sen sijaan kannustavaa palautetta ammatillisesta osaamisestaan opiskelijat eivät kokeneet

saaneensa – tätä mieltä oli 58,8 prosenttia vastaajista ja peräti 71,5 prosenttia niistä, joilta puuttui opinnäytetyö.

Oulun seudun ammattikorkeakoulussa suuri enemmistö vastaajista (181 vastaajaa) oli tyytyväisiä saamaansa tukeen (79 %), koki opettajan helposti lähestyttäväksi (71,8 %), piti saamaansa ohjausta opintoja eteenpäin auttavana (61,9 %) ja tunsii opettajien auttaneen mielellään (72,4 %). Myös Oulun seudun ammattikorkeakoulussa yli puolet vastaajista (59,6 %) tunsii, ettei ollut saanut kannustavaa palautetta ammatillisesta osaamisestaan. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän ja Opinnot pitkittyneet -ryhmän välinen ero näyttäytyi niin, että Opinnäytetyö puuttuu -ryhmä arvioi opettajalta saadun ohjauksen kaikkien väittämien osalta positiivisemmin.

Rovaniemen ammattikorkeakoulun vastaajat (48 vastaajaa) noudattivat samaa linjaa Oulun seudun ammattikorkeakoulun vastaajien kanssa, ja enemmistö olikin tyytyväisiä opettajilta saamaansa ohjaukseen. Mielenkiintoista Rovaniemen ammattikorkeakoulun kohdalla oli, että siellä vastaajat myös kokivat saaneensa kannustavaa palautetta osaamisestaan (58,3 %). Muuten Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän ja Opinnot pitkittyneet -ryhmän vastaajien mielipiteet eivät suuresti poikenneet toisistaan. Pienenä poikkeuksena tosin ne, joilta puuttui opinnäytetyö, kokivat enemmän, että opettajien antama ohjaus on auttanut eteenpäin opinnoissa.

Vaasan ammattikorkeakoulussa opettajilta saatuun ohjaukseen ei oltu aivan niin tyytyväisiä kuin muissa ammattikorkeakouluissa (24 vastaajaa). Esimerkiksi Opinnäytetyö puuttuu -ryhmässä niinkin suuri määrä kuin 66,7 prosenttia ei pitänyt opettajaa helposti lähestyttävänä, eikä kokenut saaneensa tukea ammatialaan liittyvissä kysymyksissä (kaikista vastaajista 62,5 %). Hieman yli puolet (52,2 %) kaikista vastaajista ei myöskään tuntenut saaneensa kannustavaa palautetta ammatillisesta osaamisestaan.

3.3.2 Yliopistoissa

Oulun yliopiston vastaajat (299 vastaajaa) kokivat saaneensa opettajilta tukea opintojaksojen suorittamiseen liittyvissä kysymyksissä, opettajat koettiin helposti lähestyttäväksi opintojen suorittamiseen liittyvissä kysymyksissä, ja saatu ohjaus oli auttanut eteenpäin opinnoissa. Opettajat olivat myös auttaneet vastaajia mielellään. Sen sijaan enemmistö vastaajista ei tuntenut, että he olisivat saaneet riittävästi opettajien tukea ammattialaan liittyvissä kysymyksissä (72,6 %) tai kannustavaa palautetta ammatillisesta osaamisestaan (65,5 %). Merkittävin ero Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän ja Opinnot pitkittyneet -ryhmän välillä oli, että Opinnot pitkittyneet -ryhmän vastaajat eivät kokeneet opettajia niin helposti lähestyttävinä.

Lapin yliopistossa oltiin myös tyytyväisiä pääaineen opettajilta saatuun ohjaukseen samoilta osin kuin Oulun yliopistossa (61 vastaajaa). Tyytymättömyyden kohdistui samoihin asioihin, eli valtaosa vastaajista ei ollut saanut tukea ammattialaan liittyvissä kysymyksissä (Opinnäytetyö puuttuu 83,3 %, Opinnot pitkittyneet 68,5 %), eikä ollut saanut kannustavaa palautetta ammatillisesta osaamisesta (Opinnäytetyö puuttuu 66,6 %, Opinnot pitkittyneet 70,6 %).

Täysin sama linja jatkui Vaasan yliopiston vastauksissa (83 vastaajaa). Vastaajat olivat tyytyväisiä samoihin ohjauksen alueisiin kuin Oulussa ja Lapissakin, ja myös tyytymättömyys kohdistui samoihin kohtiin eli tukeen ammattialaan liittyvissä kysymyksissä ja kannustavan palautteen saantiin ammatillisesta osaamisesta. Vaasassa opinnoissaan muuten viivästyneet kokivat opettajat helpommin lähestyttävinä (72,3 %) (Opinnäytetyö puuttuu 57,2 %). Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat kokivat saaneensa enemmän tukea opintojaksojen suorittamiseen liittyvissä kysymyksissä. Opinnäytetyötä ilman olevat olivat selvästi tyytymättömämpiä saamaansa tukeen ammattialaan liittyvissä kysymyksissä (74,3 %) (vs. Opinnot pitkittyneet 60,9 %).

3.4 Ohjaushenkilöstöltä saatu tuki ja ohjaus

3.4.1 Ammattikorkeakouluissa opettajatuutorilta ja opinto-ohjaajalta

Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun yksikössä enemmistölle Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajista (75 %, 6 vastaajaa/8) ei ollut selvää, kuka heidän opettajatuutorinsa oli. Vastaavasti Opinnot pitkittyneet -ryhmästä opettajatuutorin tiesi 70 prosenttia (7 vastaajaa/10). Kokonaisuutena voidaan vastausten perusteella todeta, että opettajatuutorin kanssa tapahtuva vuorovaikutus ei ollut kovin vahvaa kyselyn toteuttamisen aikaan. Vain 20–30 prosenttia vastaajista (6 vastaajaa/8) oli keskustellut opinnoistaan tai elämäntilanteestaan tuutorin kanssa, tai oli kokenut saaneensa tarvitsemaansa tukea. Esimerkiksi Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajista kukaan ei ollut keskustellut opettajatuutorin kanssa urasuunnittelusta (Opinnot pitkittyneet -ryhmästä 20 %). Opinto-ohjaaja taas tunnettiin erittäin hyvin, ja enemmistö olikin keskustellut opinnoistaan hänen kanssaan. Jälleen kerran urasuunnitteluun liittyvää keskustelua oli käyty vain suhteellisen vähän. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajista urasuunnittelusta oli keskustellut opinto-ohjaajan kanssa kaksi vastaajaa ja Opinnot pitkittyneet -ryhmästä yksi vastaaja. Avoimissa vastauksissa toivottiin opinto-ohjaukselle enemmän aikaa sekä ehdotettiin ohjauskeskusteluun kutsumista:

”Liian vähän varattu aikaa keskusteluun, ei kerkee puhua kaikista mikä askarruttaa mieltä.”

”Ohjauskeskusteluun kutsumista voisi lisätä, sillä itse ei tule otettua helposti yhteyttä.”

Oulun seudun ammattikorkeakoulussa Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajista (yhteensä 90 vastaajaa) yli puolelle oli epäselvää, kuka heidän opettajatuutorinsa oli.

torinsa oli. Sen sijaan Opinnot pitkittyneet -ryhmän vastaajista (yhteensä 89 vastaajaa) 77,5 prosenttia tiesi opettajatuutorin. Avoimissa kommenteissa tulikin selvästi esille, että tietoa tuutorista pitäisi saada enemmän ja mieluummin heti opintojen alussa:

”No, vois ehkä paremmin informoida mitä varten opettajatuutori on olemassa ja minkälaisissa asioissa häntä voi mahdollisesti lähestyä...”

”Opettajatuutori esiteltiin ensimmäisenä koulupäivänä. Sen jälkeen kyseinen opettaja ei ottanut mitään yhteyttä opettajatuutorin roolissa.”

”Opettajatuutorin vaikutus jäi ensimmäiseen vuoteen jolloin ko. asioita käsiteltiin. Ensimmäisen lukukauden lopulla oli myös uraohjauspalaveri tms. jossa keskusteltiin tavoitteista opintojen suhteen. Samanlainen palaveri olisi ollut hyvä järjestää kolmantena tai neljäntenä vuonna jolloin omat kiinnostuksen kohteet oli jo paremmin selvillä.”

Enemmistö kaikista Oulun seudun ammattikorkeakoulun vastaajista ei ollut keskustellut elämäntilanteestaan tai urasuunnittelusta tuutorin kanssa (Opinnäytetyö puuttuu 84,5 %, Opinnot pitkittyneet 76,1 %), eikä ollut saanut tarvitsemaansa tukea. Ohjaukseen toivottiin muun muassa parempaa yksilön huomioimista:

”Toivoisin, että yksilöllisyys otettaisiin paremmin huomioon opiskeluun liittyvissä asioissa.”

”Huomioitava yksilö ja oltava oikeasti kiinnostunut.”

Mielenkiintoista oli, että 67,5 prosenttia niistä, joilta puuttui opinnäytetyö, ei opettajatuutori ollut kutsunut ohjauskeskusteluun keskustelemaan opintojen etenemisestä, kun puolestaan 52,9 prosenttia opinnoissaan viivästyneistä ilmoitti kutsun tulleen. Kuitenkin myös omalla aktiivisuudella todettiin olevan

merkitystä, kuten seuraava vastaaja kommentoi:

”Ohjaus on varmaan ihan hyvällä mallilla, jos sitä vain pyytäis.”

Opinto-ohjaajan tiesi Oulun seudun ammattikorkeakoulussa yli puolet vastaajista (Opinnäytetyö puuttuu -ryhmästä 67,8 %, Opinnot pitkittyneet -ryhmästä 50,6 %). Kuitenkin alle puolet oli keskustellut elämäntilanteestaan ohjaajan kanssa. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajista useampi oli saanut tukea ohjaajalta ja koki voivansa keskustella itseä askarruttavista asioista. Urasuunnittelusta ei ollut keskustellut 78,3 prosenttia Opinnäytetyö puuttuu -ryhmään kuuluvista, eikä 87,2 prosenttia muuten opinnoissaan viivästyneistä. Myös opinto-ohjauksen kohdalla opiskelijoiden avoimet kommentit kuvasivat tarvetta ohjauksen lisäämiseen, niin siihen käytettävän ajan kuin määränkin suhteen. Ohjaukselle toivottiin lisäksi jatkuvuutta koko opintokaaren ajalle. Opinto-ohjaaja sai myös tunnustusta työstään:

”Opinto-ohjaaja vaikutti ylikuormitetulta. Tosin hän teki parhaansa.”

”Toisinaan vaikeuksia saada aikaa opolle, mutta osaavat hyvin ohjata opinnoissa.”

”Kun opinto-ohjaajan luo pääsin, opiskeluasiat kyllä helpottuivat huomattavasti.”

Rovaniemen ammattikorkeakoulussa enemmistölle vastaajista oli selvää, kuka heidän opettajatuutorinsa/ohjaava opettajansa oli. Opinnoissaan pitkittyneet, toisin kuin ne joilta puuttui opinnäytetyö, olivat keskustelleet elämäntilanteestaan hänen kanssaan. Opinnoistaan oli opettajatuutorin kanssa keskustellut enemmistö molempien ryhmien vastaajista. Myöskään Rovaniemen ammattikorkeakoulussa vastanneet opiskelijat eivät olleet juurikaan keskustelleet urasuunnittelusta – keskustelua ei ollut Opinnäytetyö puuttuu -ryhmästä käynyt kukaan ja Opinnot pitkittyneet -ryhmästäkin vain hieman vajaa 21 prosenttia (9 vastaajaa/43). Rovaniemen ammattikorkeakoulussa toivottiin enemmän tu-

kea opintojen edistämiseen ja selvyttä siihen, kuka tuutori on. Myös lisäresursseja ohjauksen antamiseen toivottiin:

”Ajanpuutteen vuoksi henkilökohtaista ohjausta on hyvin vähän. Tietäen tutorin kiireet ja paineet ei voi omia huolia hänelle enää kertoa.”

Vaasan ammattikorkeakoulussa enemmistö vastaajista tiesi, kuka heidän ryhmäohjaajansa oli. Verrattuna niihin, joiden opinnot olivat muuten pitkittyneet, olivat Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat keskustelleet ohjaajan kanssa enemmän sekä elämäntilanteestaan ja opinnoistaan että urasuunnittelusta. Urasuunnittelusta oli keskustellut peräti puolet, kun Opinnot pitkittyneet -ryhmän jäsenistä niin oli tehnyt 25 prosenttia (3 vastaajaa/12). Vaikka Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat olivatkin keskustelleet enemmän asioistaan ryhmäohjaajan kanssa, koki kuitenkin Opinnot pitkittyneet -ryhmän vastaajista useampi voitansa keskustella ohjaajan kanssa mieltään askarruttavista asioista. Vaasan ammattikorkeakoulussa ryhmäohjaaja oli myös kutsunut opiskelijoita ohjauskeskusteluun keskustelemaan opiskelujen etenemisestä (Opinnäytetyö puuttuu -ryhmästä 58,3 % ja Opinnot pitkittyneet -ryhmästä 66,7 %). Ryhmäohjaajalta toivottiin yksilöllisyyden huomioimista ja ohjauksen toteutumista useammin:

”Ohjauksia voisi olla useammin. Yksi kerta vuodessa tuntuu aika vähältä.”

Opinto-ohjaaja ei ollut Vaasan ammattikorkeakoulussa niin tuttu vastaajille, kuten oli ryhmäohjaaja. Vain 16 prosenttia (4 vastaajaa/24) kaikista vastaajista oli esimerkiksi keskustellut elämäntilanteestaan opinto-ohjaajan kanssa. Opinnoistaan oli keskustellut 41,7 prosenttia Opinnäytetyö puuttuu -ryhmäläisistä ja 25 prosenttia muuten viivästyneistä. Urasuunnittelusta ei ollut keskustellut kukaan opinnoissaan muuten viivästyneistä, opinnäytettä ilman olevista keskustelua oli käynyt 25 prosenttia vastaajista. Selvä enemmistö koki, ettei saa tarvitsemaansa tukea opinto-ohjaajalta ja vain 12,5 prosenttia kaikista vastaajista oli

saanut kutsun tulla ohjauskeskusteluun. Opinto-ohjaajalta toivottiinkin enemmän aktiivisuutta ohjaukseen:

”Opinto-ohjaaja kävi luokassa ehkä ensimmäisenä vuotena, mutta en ole varma. Ensimmäisenä vuonna tuli niin paljon uutta asiaa, ettei kaikkea heti sisäistänyt. Sen jälkeen ei ole opoa näkynyt. Tiedän, että semmoinen koulussa on.”

”Paljon nykyistä enemmän aktiivista opinto-ohjausta. Varsinkin niille, joilla on vaikeuksia opintojensa suorituksen kanssa.”

Vaikka kehittämistoiveita avoimissa vastauksissa nousikin esille, sai opinto-ohjaaja Vaasan ammattikorkeakoulussa myös kiitosta työstään:

”Olen tyytyväinen opinto-ohjaajaltani saamaan tukeen.”

3.4.2 Yliopistoissa opettajatuutorilta/oppiaineen opintoneuvojalta/HOPS-vastaavalta

Oulun yliopistossa lähes 40 prosenttia kaikista vastaajista (yhteensä 292 vastaajaa) ei ollut lainkaan selvillä siitä, kuka hänen opettajatuutorinsa/oppiaineen opintoneuvojansa oli, kun vastaavasti noin 25 prosenttia vastaajista tiesi varmasti, kuka kyseinen henkilö hänen opinnoissaan oli. Noin 86 prosenttia vastaajista (molemmat ryhmät) ei ollut keskustellut elämäntilanteestaan opettajatuutorinsa/oppiaineen opintoneuvojansa kanssa. Opinnäytetyö puuttuu -ryhmästä 78,8 prosenttia ei ollut lainkaan keskustellut urasuunnittelusta näiden ohjaajien kanssa, 75 prosenttia Opinnot pitkittyneet -ryhmän vastaajista ilmoitti samoin. Niistä, joiden opinnot olivat pitkittyneet, vastasi 74,8 prosenttia, ettei heitä ollut kutsuttu ohjauskeskusteluun keskustelemaan opiskelujen etenemisestä. Tilanne näytti olevan miltei sama niiden joukossa, joiden opinnäytetyö puuttui (76,9 % vastanneista).

Yhtenä ongelmana näytti siis olevan se, etteivät opiskelijat välttämättä tienneet, kuka heidän opettajatuutorinsa oli. Tämä saattoi johtua siitä, ettei kyseistä henkilöä todellakaan edes ollut heidän oppiaineessaan:

”Ensi kertaa kuulen sanan ”opettajatuutor”.”

”En ole edes kuullut tällaista olevan olemassakaan.”

Joidenkin koulutusohjelmien kohdalla tuutorointi toimi kiitettävästi, kuten seuraava sitaatti kertoo:

”(koulutuksen) opettajatuutorointi on aivan täydellistä, ainoa huoleni joskus on ollut, miten mahtavat ja aidosti kiinnostuneet tutorimme jaksavat kohdata meidät kaikki ongelminemme ja huolinemme – mutta ovat kyllä jaksaneet, kiitokset siitä.”

Opiskelijat toivoivat ohjaukseen selkeyttä esimerkiksi juuri sen suhteen, kenelle ohjaus kuuluu sekä resursseja, kuten aikaa. Ohjaajan toivottiin olevan helposti lähestyttävä, tavallinen ihminen. Esille nousi myös toive siitä, että ohjaukseen tulisi jokaiselle henkilökohtainen kutsu sähköpostitse. Jos ohjaustapaamisesta sopiminen oli opiskelijan vastuulla, jäi se helposti tekemättä:

”Opiskelijoita, joilla ei pisteitä kartu, voisi henkilökohtaisesti suoraan kutsua keskustelemaan opinnoistaan. Se madaltaisi kynnyistä. On vaikea mennä itse varamaan aikaa, että ”minun pitäisi päästä keskustelemaan opinnoistani, kun olen ihmisenä täysin epäonnistunut, enkä saa mistään kiinni, enkä mitään tehtyä, enkä tiedä mitä minun pitäisi tehdä, ja mitä koulutöitä minun pitäisi suorittaa, enkä osaa itse ottaa selvää.”

”Yhteydenotto on aina opiskelijan varassa ja jää tuolloin epäsäännöllisiksi/pulmatilanteet voivat kasautua. Enemmän henkilökohtaisuutta ja tukijaalystävää kaipaisin.”

Opiskelijat myös toivoivat, etteivät tuutorit vaihtuisi niin usein – tuutorin kanssa ei ehtinyt tutustumaan tarpeeksi hyvin, ja samat asiat piti selittää aina uudelleen uudelle ihmiselle.

Lapin yliopistossa opettajatuutori oli melko tuntematon ohjaustaho varsinkin niille, joilta puuttui opinnäytetyö (yhteensä 25 vastaajaa). Heistä vain yksi tiesi edes jossain määrin, kuka hänen tuutorinsa oli. Opinnoissaan viivästyneistä vastaajasta (yhteensä 34 vastaajaa) tuutorin tiesi varmasti 18,2 prosenttia. Koska opettajatuutoria ei juurikaan tiedetty, oli hänen kanssaan käyty vain vähän keskustelua. Esimerkiksi urasuunnittelusta ei ollut keskustellut kukaan Opinnäytetyö puuttuu -ryhmäläisistä, ja opinnoissaan muuten viivästyneistäkin oli keskustelua käynyt vain 6,3 prosenttia. Opiskelijoiden avoimista vastauksista nousi esille lähinnä ihmettely siitä, mikä ja kuka opettajatuutori ylipäätään oli.

Vaasan yliopiston kohdalla kyselyssä kartoitettiin HOPS-vastaavalta saatua ohjausta opettajatuutorin sijaan. HOPS-vastaava tunnettiin melko hyvin vastaajien joukossa; hänet tiesi 39,4 prosenttia Opinnäytetyö puuttuu -ryhmäläisistä (yhteensä 33 vastaajaa) ja 45,9 prosenttia opinnoissaan muuten viivästyneistä (yhteensä 48 vastaajaa). Tästä huolimatta kaikista Vaasan yliopiston vastaajista valtaosa ei ollut keskustellut HOPS-vastaavan kanssa elämäntilanteestaan (80,8 %), opinnoistaan (57,0 %) tai urasuunnittelusta (93,6 %). Vastaajat olivat tosin saaneet tarvitsemaansa tukea kyseiseltä ohjaustaholta – samaa tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli 33,3 prosenttia Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajista ja 40 prosenttia Opinnot pitkittyneet -ryhmästä.

3.4.3 Yliopistoissa opinto-ohjaajalta/amanuenssilta/opintopäälliköltä

Oulun yliopistossa tunnettiin opinto-ohjaaja/amanuenssi paremmin Opinnäytetyö puuttuu -ryhmässä (42,1 %, yhteensä 165 vastaajaa) kuin Opinnot pitkittyneet -ryhmässä (36 %, yhteensä 126 vastaajaa). Muuten molempien ryhmien vastaukset noudattivat pitkälti samoja linjoja kuin kysyttäessä opettajatuutorilta/oppiaineen opintoneuvojalta saatua ohjausta ja tukea. Samoin avoimissa vastauksissa näkyivät samat kehittämisaalueet eli uraohjauksen lisääminen, ohjaajan saavutettavuuden parantaminen, yhteydenotto opiskelijoihin ja resurssien kasvattaminen. Yhteyden saaminen ja kommunikointi oli välillä ollut vaikeaa, kuten seuraava lainaus kertoo:

”Eivät ole paikalla, eivät vastaa sähköposteihin, tieto on ristiriitaista eikä edellisen kerran vastaus pidä paikkaansa kun seuraavan kerran kysyy.”

Opinnoissaan muuten viivästyneistä 14 prosenttia oli keskustellut elämäntilanteestaan opinto-ohjaajan/amanuenssin kanssa ja Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajista 18,2 prosenttia. Urasuunnitelmista olivat vastaajat keskustelleet vielä vähemmän eli Opinnot pitkittyneet -ryhmästä edes jonkinlaista keskustelua oli käynyt 7,4 prosenttia ja Opinnäytetyö puuttuu -ryhmästä 10 prosenttia. Uraohjausta toivottiinkin enemmän:

”Uraohjausta ei juuri ole, se on osa-alue johon tulisi kiinnittää paljon enemmän huomiota koko yliopisto-opintojen tasolla, vaikei täältä suoraan ammattiin valmistukseen (paitsi tietysti opettajat ja lääkärit).”

Lapin yliopiston kohdalla ei kyselylomakkeessa erikseen tarkasteltu opintopäälliköltä ja/tai amanuenssilta saatua ohjausta ja tukea.

Vaasan yliopistossa vastaajat tiesivät varsin hyvin, kuka heidän opintopäällikö/amanuenssinsa oli (68,6 % Opinnäytetyö puuttuu -ryhmästä [yhteensä

35 vastaajaa], 66,7 % Opinnot pitkittyneet -ryhmästä [yhteensä 48 vastaajaa]). Kaikista vastaajista 55,7 prosenttia oli keskustellut tämän kanssa opinnoistaan. Jälleen kerran urasuunnittelusta keskustelu oli jäänyt vähälle – keskustelua oli käynyt vain 7,6 prosenttia vastanneista. Sen sijaan tarvitsemaansa tukea koki saaneensa 45,1 prosenttia kaikista opiskelijoista, ja lähes 45 prosenttia vastanneista pystyi keskustelemaan opintopäällikön/amanuenssin kanssa itseä askarruttavista asioista. Avoimissa vastauksissa toivottiin opintopäällikölle/amanuenssille enemmän näkyvyyttä ja helpompaa lähestyttävyyttä. Amanuenssin rooli oli yhdellä vastaajalla ollut epäselvä:

”En ole uskaltanut vaivata amanuenssia pulmillani... Jotenkin olen kuvitellut, että hänellä on isommat kuviot.”

3.5 Kokemuksia ohjauksesta ja tuesta

3.5.1 Ammattikorkeakouluissa

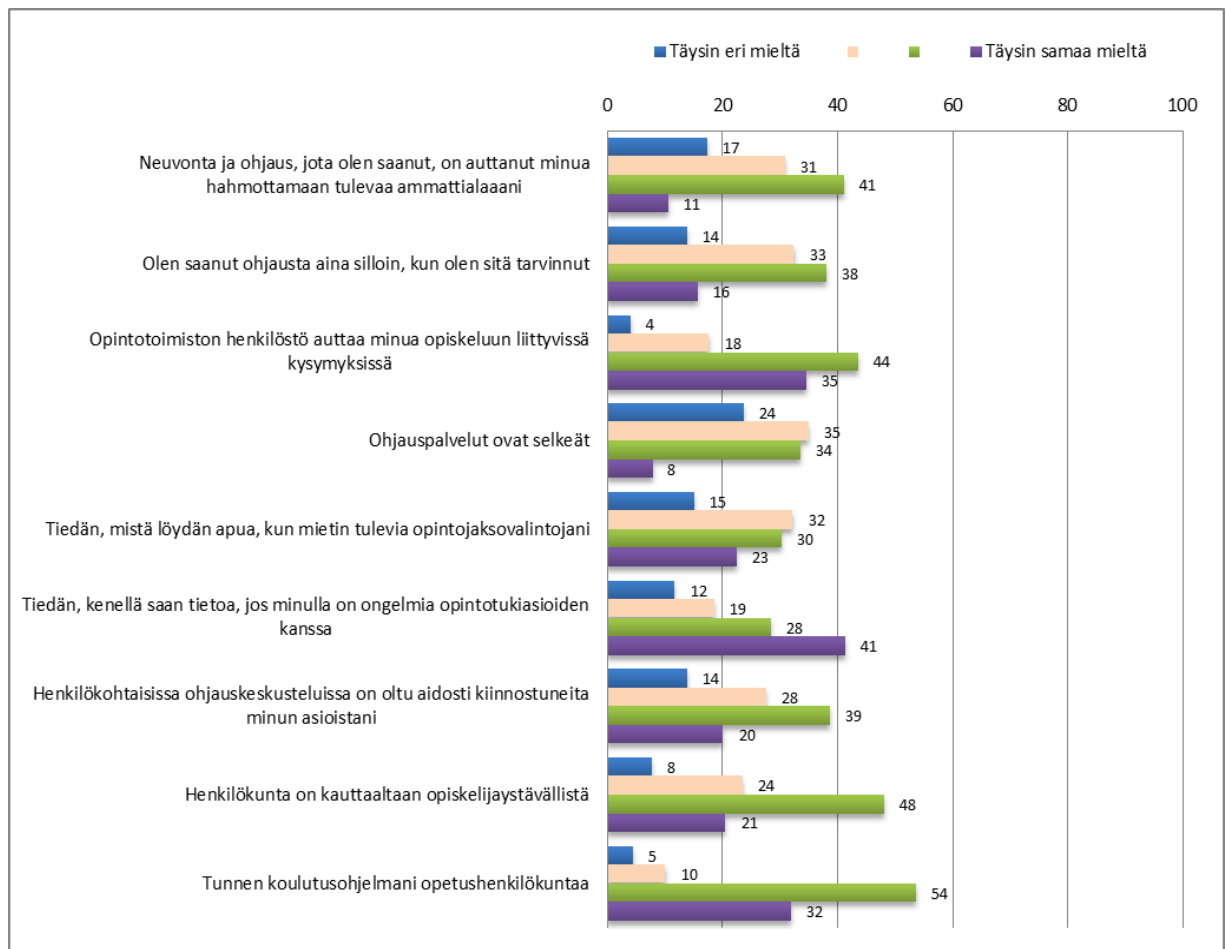
Ammattikorkeakoulujen vastaukset osoittavat, että noin puolet opiskelijoista koki saaneensa sellaista ohjausta ja neuvontaa, joka on jossakin määrin auttanut hahmottamaan tulevaa ammattialaa (kuva 10, seuraavalla sivulla). Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli noin joka kymmenes vastaaja. Esimerkiksi yli puolet kaikista vastanneista oli myös saanut ohjausta tarvitessaan. Opintotoimiston henkilökunta oli kaikista vastaajista auttavaista ja he tiesivät, mistä löytävät apua opintojaksovalintoihin:

”Opintotoimiston toiminta tuntuu olevan paras osa koulua kirjaston ohella.”

Kaikissa ammattikorkeakouluissa alle puolet vastaajista piti ohjauspalveluja selkeinä. Yleensä tyytymättömyys ohjauspalveluiden selkeyteen oli suurempaa

Opinnot pitkittyneet -ryhmissä. Tästä selkeyden puutteesta kertoo seuraava sitaatti:

”Ohjaus on hajallaan, päällekkäisiä ohjaajia samaan asiaan on monta, jolloin myöskään vastuu ei ole kellekään eikä kenelläkään ole kokonaiskuvaa opiskelijan tilanteesta.”

Kuva 10. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden arvioita ohjaukseen ja tukeen liittyvissä väittämissä (%) (269 vastaajaa).

Opintotukiasioiden liittyvien tietojen saannin suhteen tilanne oli huomattavasti parempi. Sen sijaan hieman yli 40 prosenttia vastanneista ei ollut kokenut (osittain tai täysin), että heidän asioistaan olisi oltu aidosti kiinnostuneita henkilö-

kohtaisissa ohjauskeskusteluissa. Henkilökunta kuitenkin koettiin kauttaaltaan opiskelijaystävällisenä – erityisesti näin kokivat Oulun seudun ammattikorkeakoulun Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän vastaajat (75 %, 66 vastaajaa/88) ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun ja Vaasan ammattikorkeakoulun opinnoissaan viivästyneet (86,4 %, 38 vastaajaa/44 ja 83,8 %, 10 vastaajaa/12). Kaikissa ammattikorkeakouluissa tunnettiin omien koulutusohjelmien opetushenkilökunta hyvin. Avoimissa vastauksissa nousi esille toive ohjauksen kehittämisestä ja varsinkin työelämän huomioimisesta ohjauksessa:

”Enemmän ohjausta siitä, mitä tapahtuu valmistumisen jälkeen. Millaisiin tehtäviin voi hakea, mistä löytää töitä ym....”

”Ohjauksessa on paljon kehitettävää ja se on selvästi jälkeenyäännyt osa-alue verrattuna esim. opetuksen laatuun (...). On tärkeää, että opiskelijoiden ohjauksen tavoitteena olisi muutakin kuin nopeuttaa valmistumisaikoja. Työssäkäynnin ja opiskelun joustava yhteensovittaminen vaatii jatkossa erityisiä toimenpiteitä.”

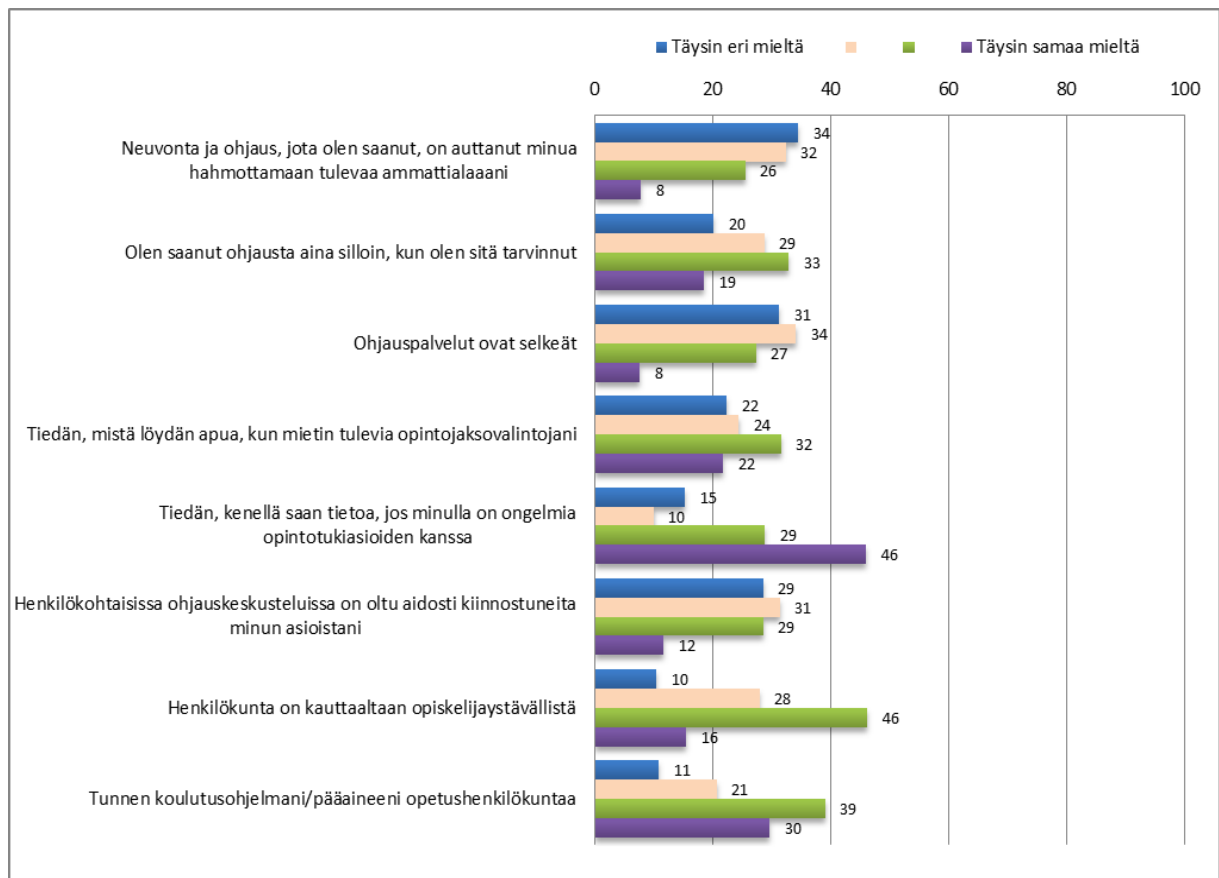
3.5.2 Yliopistoissa

Yliopisto-opiskelijoiden vastauksista voidaan huomata, että selkeästi alle puolet koki saamansa ohjauksen auttaneen tulevan ammattialan hahmottamisessa (kuva 11, seuraavalla sivulla). Toiveena oli muun muassa ohjauksen ajantasaisuus työelämänäkökuilmasta:

”Omaan alaan liittyvä ohjaus on tuntunut jokseenkin vanhanaikaiselta, tarkoittaen sitä, että ohjaajien näkemys alasta on vaikuttanut minusta osittain aikansa-eläneeltä. Ala elää sellaista murrosta, että sen mukana on kenties vaikea pysyä, ellei ole tiiviissä kontaktissa alan toimijoihin yliopiston ulkopuolella.”

”Laitoksella ei ole käsitystä, mitä yritysmaailmassa oikeasti tällä hetkellä tapahtuu, ja mitä siellä työelämässä tehdään.”

”Yliopistossa tuntuu niin kuin aika olisi pysähtynyt.”

Kuva II. Yliopisto-opiskelijoiden arvioita ohjaukseen ja tukeen liittyvissä väittämässä (%) (439 vastaajaa).

Oulun yliopistossa 66 prosenttia (yhteensä 297 vastaajaa), Lapin yliopistossa 78,9 prosenttia (yhteensä 60 vastaajaa) ja Vaasan yliopistossa 59 prosenttia vastanneista (yhteensä 82 vastaajaa) koki, ettei ohjaus ollut auttanut ammattialan

hahmottamisessa. Yli puolet kaikkien yliopistojen vastaajista (52 %) koki saaneensa ohjausta tarvitessaan. Ohjauspalvelut koki selkeiksi 35 prosenttia vastanneista opiskelijoista (Oulun yliopisto 39 %, Lapin yliopisto 15,5 %, Vaasan yliopisto 34,2 %). Yli puolet vastaajista (54 %) tiesi, mistä löytää apua opintojaksovalintoihin ja 75 prosenttia tiesi, mistä saa neuvoja opintotukiasioiden kanssa. Vertailtaessa yliopistoja toisiinsa voitiin todeta, että Lapin yliopistossa luvut (37,3 % ja 60,7 %) olivat jonkin verran alhaisemmat kuin Oulun yliopistossa ja Vaasan yliopistossa. Vain alle puolet (41 %) vastaajista koki, että henkilökohtaisissa ohjauskeskusteluissa oltiin oltu aidosti kiinnostuneita opiskelijan asioista (Oulun yliopisto 43 %, Lapin yliopisto 21,8 %, Vaasan yliopisto 43,7 %). Henkilökunta koettiin ystävälliseksi; tätä mieltä oli selvästi yli puolet vastanneista.

Avoimissa vastauksissa opiskelijat kiinnittivät huomiota muun muassa ohjauskäytäntöjen sekavuuteen, oman aktiivisuuden merkitykseen, ohjauksen ajoittamiseen ja ohjaavan henkilökunnan nopeaan vaihtumiseen. Uraohjauksen toivottiin kulkevan rinnan muun opintojen suunnittelun kanssa. Seuraavat lainaukset kertovat oman aktiivisuuden tärkeydestä varsinkin silloin, kun ohjauskäytännöt tuntuvat sekavilta:

”Vaikeutena olen kokenut nimenomaan sen, etten tiedä kenen puoleen kääntyä minkäkin ongelman/kysymyksen kanssa. Usein olenkin joutunut käymään usealla ovella kysymässä, ennen kuin oikea henkilö on löytynyt vastaamaan. Apu on kuitenkin löytynyt joka kerta.”

”Opinnäytetyötä omatoimisesti laativana vuosien tauon jälkeen on todettava, että laitoksen toiminta on suorastaan surullisen surkealla tasolla. Ihmisiä ei tavoita puhelimitse, netissä vastaanottoaikojen kohdalla on kellonaikojen sijasta xx.xx -merkintöjä, sähköposteihin ei vastata jne. Apua ja kontaktia etsiessä kohtaa vain pomppattelua henkilöltä henkilölle.”

”Yliopistossa on liikaa opiskelijoita suhteessa henkilökuntaan. Ohjauksen ja tuen laatu riippuu täysin henkilöstä. Vaihteluväli on loistavasta todella surkeaan. Parhaat ohjaajat ovat todella asialleen omistautuneita ja sitoutuneita, huonoimpia ei opiskelijoiden asiat juurikaan kiinnosta, ikään kuin opiskelijat olisivat yliopistossa heitä varten eikä päinvastoin.”

Vertailtaessa keskenään Opinnäytetyö puuttuu -ryhmää ja Opinnot pitkittyneet -ryhmää yliopistoissa, oli huomattavaa, että Oulussa tyytymättömyys oli selvempää viimeksi mainitussa ryhmässä. Esimerkiksi Lapin ja Vaasan yliopistoissa suurempi osa niistä, joilta puuttui opinnäytetyö, koki, ettei ohjaus ollut auttanut ammattialan hahmottamisessa, kun taas Oulussa tätä mieltä oli suurempi osa opinnoissa viivästyneistä. Samoin tyytymättömyys ohjauspalvelujen selkeyteen oli Oulussa huomattavasti yleisempää Opinnot pitkittyneet -ryhmässä kuin kahdessa muussa yliopistossa.

3.6 Opintopsykologin palveluiden/ mielenterveyspalveluiden käyttäminen

Noin 11 prosenttia kaikista vastaajista oli käyttänyt mielenterveyspalveluja (ammattikorkeakoulut ja yliopistot yhdessä). Ammattikorkeakoulujen kohdalla haluttiin kyselyn avulla selvittää, olivatko opiskelijat käyttäneet opintojensa aikana opintopsykologin, AMK:n terveydenhoitajan, opiskeluterveydenhuollon psykologin, kunnan mielenterveyspalvelujen tai muiden palvelujentarjoajien, kuten Mielenterveysseuran, palveluja. Opiskelijoiden vastaukset on esitelty ammattikorkeakouluittain liitteessä I. Opintopsykologin tai opiskeluterveydenhuollon psykologin palveluita oli ammattikorkeakouluissa käytetty vain vähän, mutta vastausten perusteella lisätarvetta palvelulle kuitenkin olisi ollut. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla palvelun käyttämättä jättäminen saattoi johtua siitä,

että psykologille meno koettiin hankalaksi. Psykologille pääsyn tulisikin ongelmatilanteissa olla mahdollisimman vaivatonta, kuten seuraava kommentti osoittaa:

”Psykologille pääsemisen pitäisi olla helpompaa. En kyllä tiedä miten se tällä hetkellä toimii, mutta minulle parturijan soittaminenkin tuottaa kärsimystä. Silloin kun on vaikeata henkisellä puolella niin ei sitä ainakaan puhelimella ala mitään selvittää.”

Selvästi eniten olivat opiskelijat käyttäneet ammattikorkeakoulun terveydenhoitajan palveluita. Vähiten oli käytetty kunnan mielenterveyspalveluja ja muita mielenterveyden ja hyvinvoinnin palveluja.

Kun vertaillaan Opinnäytetyö puuttuu -ryhmien ja Opinnot pitkittyneet -ryhmien välisiä eroja eri ammattikorkeakouluissa, ei niissä ole kovin suuria eroja. Esimerkiksi Oulun seudun ammattikorkeakoulussa palvelujen käyttö tai niiden tarve ovat molempien ryhmien välillä hyvin tasaisesti jakautuneet. Vaasan ammattikorkeakoulussa tosin Opinnot pitkittyneet -ryhmän vastaajat olivat käyttäneet enemmän eri mielenterveyspalveluita ja he myös tunsivat enemmän tarvetta, erityisesti opiskeluterveydenhuollon psykologin, palveluille.

Yliopistojen kohdalla haluttiin selvittää vastaajien opintopsykologin, YTHS:n mielenterveyspalvelujen, kunnan mielenterveyspalvelujen ja muiden (esim. Mielenterveysseura) palvelujen käyttöä. Yliopistoissa oli opintopsykologin palveluiden käyttö ollut melko vähäistä, mutta myös niissä vastaajat kokivat tarvetta palveluille (Liite 2). Esimerkiksi Oulun yliopistossa vähäistä palvelujen käyttäjien määrää selittää se, että kyselyn toteutuksen aikoihin opintopsykologi oli työskennellyt yliopistossa vasta parin kuukauden ajan. Käytetyin mielenterveys- ja hyvinvointipalvelujen taho yliopistoissa oli YTHS:n mielenterveyspalvelut. Jonkin verran olivat opiskelijat käyttäneet myös kunnan ja muiden palvelutarjoajien mielenterveyspalveluja.

Oulun yliopistossa oli koettu tarvetta opintopsykologin palveluille varsinkin Opinnöt pitkittyneet -ryhmässä (39,1 %). Sen sijaan YTHS:n mielenterveyspalveluja oli enemmän käytetty Opinnäytetyö puuttuu -ryhmässä. Näin oli myös Lapin yliopistossa ja Vaasan yliopistossa, joista ensiksi mainitussa 30,8 prosenttia niistä, joilta puuttuu opinnäytetyö ilmoitti käyttäneensä kyseisiä palveluita. Vaasan yliopistossa näin valitsi 26,5 prosenttia Opinnäytetyö puuttuu -ryhmäläisistä. Suurin tarve Vaasassa oli ollut opintopsykologin palveluille (Opinnäytetyö puuttuu 38,2 % ja Opinnöt pitkittyneet 22,4 %).

Palveluihin hakeutumisen syyt ovat moninaiset. Ammattikorkeakouluissa yhdeksi yleisimmäksi syyksi hakeutua opintopsykologin palveluihin ja mielenterveyspalveluihin nousi jaksaminen/uupumus (58,1 %) (Liite 3). Muina merkittävinä syinä olivat masentuneisuus (40,4 %), ahdistuneisuus (39 %) ja motivaatio-ongelmat (38,2 %). Opiskeluvaikeuksilla tarkoitettiin kyselyssä esimerkiksi opiskeluteknikoihin ja opiskelutapoihin liittyviä ongelmia ja tenttisuoriutumista. Oppimisvaikeuksissa taas tarkasteltiin muun muassa lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia. Itsetuntoasiat puolestaan liittyivät itsearvostuksen, itseluottamuksen ja itsetuntemukseen näkökulmiin. Kummatkaan näistä vaikeuksista eivät kuitenkaan nousseet selvästi tai merkittäväällä tavalla esille palveluihin hakeutumisen syynä. Monenlaiset muut syyt, kuten unihäiriöt, sairastaminen ja yksinäisyys olivat puolestaan melko yleisiä palvelujen käytön syitä. Kun tarkastellaan erikseen Opinnäytetyö puuttuu -ryhmiä ja Opinnöt pitkittyneet -ryhmiä, voidaan Oulun seudun ja Vaasan ammattikorkeakoulujen kohdalla huomata, että opinnoissaan pitkittyneet olivat useammin käyttäneet palveluita. Rovaniemen ammattikorkeakoulun kohdalla on vertailu jälleen vaikeaa Opinnäytetyö puuttuu -ryhmän pienen vastaajamäärän takia.

Yliopistoissa yleisin syy hakeutua palveluihin oli jaksamisen ongelmat ja uupumus (60,3 %) (Liite 4). Muiksi syiksi nousivat masentuneisuus (57,3 %), motivaatio-ongelmat (52,3 %) ja ahdistuneisuus (47,7 %). Oulun yliopistossa näytti-

vät motivaatioon liittyvät ongelmat kuitenkin olevan selvästi yleisempiä Opinnot pitkittyneet -ryhmässä. Samoin opiskeluvaikeudet, mukaan lukien opiskelutekniikat, tenttisuoriutuminen jne., keskittyivät enemmän Opinnot pitkittyneet -ryhmään. Vaasan yliopistossa tilanne oli lähes päinvastainen, ja siellä muun muassa jaksamisen ongelmat, masentuneisuus ja motivaatio-ongelmat olivat selvästi yleisempiä Opinnäytetyö puuttuu -ryhmässä. Lapin yliopistossa syyt jakautuivat ryhmien välillä tasaisemmin.

4 Yhteenveto tuloksista

Tämän selvitys tarjoaa näkökulmia ja tietoa opiskelijoiden ohjaus- ja tukikokemuksista Valtti-projektissa mukana olevissa korkeakouluissa. Tässä luvussa käydään tiivistetysti läpi selvityksen keskeisiä tuloksia.

Keneltä opiskelijat ovat saaneet ja olisivat tarvinneet ohjausta

Sekä ammattikorkeakouluopiskelijat että yliopisto-opiskelijat saavat eniten ohjausta opiskelukaverilta ja opintojakson opettajalta. Opiskelukaverilta saadun ohjauksen yleisyys kertoo selvästi vertaistuen merkityksestä korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa.

Ohjausta tarvittaisiin ammattikorkeakoulussa enemmän opinto-ohjaajalta, opiskelijatuutorilta, opettajatuutorilta sekä opintopsykologilta ja yliopistoissa erityisesti opintopsykologilta, mutta myös opinnäytetyön ohjaajalta ja opettajatuutorilta.

Ohjauksen kohdistuminen

Ohjaus molemmissa korkeakouluissa useimmiten HOPSin laadintaan, opinto-suorituksiin liittyviin asioihin ja opinnäytetyön ohjaukseen. Yhteistä molemmille korkeakouluille on huomattavan vähäinen urasuunnitteluun ja työelämään siirtymiseen keskittyvä ohjaus. Opiskelijoiden toiveena onkin uraohjauksen voimakas lisääminen. Samoin ohjauksen ajoittamiseen toivotaan kiinnitettävän enemmän huomiota – tärkeimmiksi ohjauksen ajallisiksi pisteiksi nousevat opintojen aloitusvaihe, opinnäytetyöprosessin aloitusvaihe ja opinnoista työelämään

siirtymisen vaihe. Mainittava on, että opinnäytetyön tekemiseen tarvitaan tukea myös koko prosessin ajan.

Opinnäytetöiden ohjaukseen liittyvät ongelmat näyttäytyvät tässä selvityksessä samoilla tavoin kuin Mäntymäen (2007, 30–35) tutkimuksessa, eli ne jakautuvat järjestelmästä johtuviin ongelmiin ja ohjaajan ohjaustavasta tai ohjauksen sisäl- löstä johtuviin ongelmiin. Järjestelmään liittyviä ongelmia ovat esimerkiksi opin- näytetyön ohjaajan vaihtuminen ja ohjauksen epäsäännöllisyys. Ohjaustapaan taas liittyvät opinnäytetyön ohjaajan kiinnostus, kannustus ja selkeät ohjeet.

Yleisesti opiskelijat toivovat selkeyttä ohjausjärjestelmään. Itse ohjaukseen he haluavat enemmän yksilölliset ja henkilökohtaiset elämäntilanteet huomioivaa otetta. Tällaisena yhtenä opiskeluihin vaikuttavana elämäntilanteena näyttäytyy perheen ja opiskelun yhdistäminen.

Opettajalta saatu ohjaus ja tuki

Enemmistö vastanneista on tyytyväisiä opettajalta saamaansa ohjaukseen ja tu- keen, näin on niin ammattikorkeakoulussa kuin yliopistossa. Opettajat koetaan helposti lähestyttäviksi, heidän ajatellaan auttavan mielellään ja ohjaus on vienyt opinnoissa eteenpäin. Sen sijaan opettajien tuki ammattialaan ja ammatilliseen osaamiseen liittyvissä kysymyksissä koetaan puutteellisena liian vähäisenä.

Ammattikorkeakouluissa opettajatuutorilta ja opinto-ohjaajalta saa- tu ohjaus ja tuki

Ammattikorkeakouluopiskelijat pääsääntöisesti tuntevat opettajatuutorinsa. Kuitenkin keskusteluja esimerkiksi opiskelijan elämäntilanteesta tai urasuunnit- telusta tämän kanssa ei kovin paljon käydä.

Opiskelijat toivovat, että tuutoreiden ja opinto-ohjaajien toiminta olisi yksilölli- syyden huomioivaa, henkilökohtaisempaa ja aktiivisempaa, jolloin ohjaajat esi-

merkiksi kutsuisivat opiskelijat ohjauskeskusteluihin. Ohjausta pitäisi saada useammin ja sen pitäisi olla pitkäjänteinen prosessi, joka kattaa koko opiskeluajan.

Yliopistoissa opettajatuutorilta/ oppiaineen opintoneuvojalta/ HOPS-vastaavalta saatu tuki ja ohjaus

Opettajatuutorin/oppiaineen opintoneuvojan huono tunnettavuus näyttää olevan ongelma yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa ja vain pieni osa opiskelijoista oli keskustellut elämäntilanteestaan tai urasuunnitelmistaan ohjaajan kanssa.

Yliopisto-opiskelijat toivovat, että ohjauksen pitäisi olla pitkäjänteisempää ja aktiivisempää. Yliopistoissa myös toivotaan selkeyttä koko ohjausjärjestelmään ja lisää resursseja, kuten aikaa, ohjauksen toteuttamiseen. Yliopisto-opiskelijoiden toiveet ovat siis pitkälti samoja kuin ammattikorkeakoulujen vastaajien esittämät toiveet.

Yliopistoissa opinto-ohjaajalta/amanuenssilta/opintopäälliköltä saatu tuki ja ohjaus

Opinto-ohjaajalta, amanuenssilta tai opintopäälliköltä saatu ohjaus koetaan samankaltaiseksi kuin edellä kuvattu opettajatuutorilta/oppiaineen opintoneuvojalta/HOPS-vastaavalta saatu ohjaus ja tuki. Kehittämistoiveetkin liittyvät samoihin alueisiin eli uraohjauksen kehittämiseen, ohjaajan saavutettavuuteen, yhteydenottoon opiskelijoihin ja ohjausresurssien lisäämiseen.

Kokemuksia ohjauksesta ja tuesta

Noin puolet ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen vastaajista kokee saaneensa ohjausta sitä tarvitessaan. Noin puolet ammattikorkeakoululaisista kertoo saaneensa neuvontaa, joka auttaa hahmottamaan tulevaa ammattia. Sen sijaan alle puolet yliopisto-opiskelijoista, kokee saamansa ohjauksen edesauttaneen ammattialan hahmottamisessa. Ajatuksia herättävää on, että lähes puolet molem-

pien korkeakoulujen opiskelijoista kokee, ettei heidän asioistaan olla aidosti kiinnostuneita henkilökohtaisissa ohjauskeskusteluissa.

Molemmissa korkeakouluissa koetaan ongelmia ohjauksen selkeydessä – ohjauskäytäntöjä pidetään sekavina, eikä niitä koeta yhtenäisenä kokonaisuutena. Ohjauksen saaminen vaatii opiskelijoilta aktiivista etsimistä ja ohjauksen pariin hakeutumista.

Opintopsykologin palveluiden ja mielenterveyspalveluiden käyttäminen

Ammattikorkeakoulujen opiskelijat käyttävät heille tarjottavista terveydenhuollon palveluista eniten terveydenhoitajan palveluita. Yliopisto-opiskelijat käyttävät eniten YTHS:n mielenterveyspalveluja. Opintopsykologin tai opiskeluterveydenhuollon psykologin palveluita käytetään molemmissa korkeakouluissa melko vähän, mutta tulosten perusteella näille palveluille on selkeää tarvetta. Yleisin syy hakeutua palveluihin niin ammattikorkeakoulussa kuin yliopistossa on jaksamisen ongelmat ja uupumus. Muita syitä ovat masentuneisuus, ahdistuneisuus ja motivaatio-ongelmat. Myös unihäiriöt, sairastaminen ja yksinäisyys mainitaan syinä palveluiden käytölle.

Saarenmaan, Saaren ja Virtasen (2010, 52) mukaan yliopisto-opiskelijoista 13 prosenttia kärsii psyykkisestä oireilusta. Opiskelijoiden ohjauksessa olisi myös huomioitava se, että opiskelijoiden opiskelu-uupumus, kyynisyys ja riittämättömyyden tunne lisääntyvät opintojen kuluessa samalla, kun opiskeluinto laskee (Salmela-Aro 2009, 28). Tämä asettaa vaatimuksia ohjauksen pitkäjänteisyydelle ja ulottamiselle koko opintojen ajalle.

5 Lopuksi

Tulokset osoittavat selvästi ohjauksen ja tuen ja merkityksen korkeakouluopiskelijoiden opintojen edistämisen kannalta. Opinto-ohjaus on opintojen sujuvuuden kannalta merkittävää. Esimerkiksi Kurri (2006, 62) huomauttaa, että opinto-ohjauksessa koetut puutteet ovat yhteydessä heikkoon opintopistekertymään. Heikko opintopistekertymä puolestaan johtaa opintojen viivästymiseen ja mahdollisten ongelmien kasaantumiseen.

Ohjausta toivotaan erityisesti opintojen siirtymävaiheisiin (opintojen aloituksessa, opinnäytetyön teossa ja valmistumisen ja työelämään siirtymisen yhteydessä) ja sitä toivotaan etenkin opintojen suunnitteluun, opinnäytetyön tekoon ja urasuunnitteluun ja ammattialan hahmottamiseen.

Opiskelijat toivovat parempaa ohjaajan saavutettavuutta, ohjaajan yhteydenottoa opiskelijoihin ja ohjausresurssien lisäämistä. Esiin nousee myös opiskelijoiden huoli ohjaajien vaihtuvuudesta ja ohjauksen pitkäjänteisyyden sekä henkilökohtaisuuden puuttumisesta. Tämä on tärkeää, sillä ohjaamisessa on kyse laajasta ja moniulotteisesta ilmiöstä, jossa opiskelijan ja opettajan/ohjaajan vuorovaikutuksen tärkeys korostuu (Kurri 2006, 29).

Ohjausjärjestelmää onkin selkeytettävä. Ohjausjärjestelmät on saatava selkeiksi ja kynnys hakeutua ohjauksen ja tuen pariin matalammaksi. Ohjauksen hyödyt ovat moninaiset ja ne kohdistuvat laajalti kaikkiin osapuoliin; yksilöstä korkeakouluun ja lopulta koko yhteiskuntaan. Ohjaukseen ja tukeen annetut resurssit maksavat itsensä takaisin tulevaisuudessa, kun opiskelija valmistuu ja työllistyy.

Selvitys tuo esiin korkeakouluohjauksen kehittämisen tarpeen erityisesti uraohjauksen ja ammattialan hahmottamisen liittyvän ohjauksen kehittämisessä. Saa-

renmaan ym. (2010, 55) tutkimuksen opiskelijoista yli 90 prosenttia pitää erittäin tai melko tärkeänä sitä, että opiskelijan opintokokonaisuus antaa kattavan perustan työelämään. Tämän pohjalta voidaankin miettiä sitä, missä määrin opiskelijoiden tarpeet ja heitä työelämään valmentava ohjaus kohtaavat korkeakouluissa. Uraohjauksella on suuri merkitys opiskelijoille heidän yksilöllisestä näkökulmastaan katsottuna. Yhteiskunnallisella ja kansainvälisellä tasolla uraohjaus voidaan nähdä jopa keskeisenä taloudellisen kasvun tekijänä (Vuorinen ym. 2005, 13).

Lähteet

Kurri, E. (2006) Opintojen pitkittymisen dilemma. Tutkimus opintojen sujumattomuustekijöistä yliopistoissa ja niihin vaikuttamisen keinoista. Opiskelijoiden tutkimussäätiö Otus rs 27. Helsinki: Yliopistopaino.

Liimatainen, J. O., Kaisto, J., Karhu K., Martikkala, S., Andersen, M., Aikkola, R., Anttila, K., Keskinarkaus, P., & Saari, P. (2010) Viivästynyt? Minäkö? Opiskelijoiden näkemyksiä opintojen viivästymisestä, työelämästä sekä opiskelusta korkea-asteella. Oulun yliopisto, Ohjaus- ja työelämäpalvelut. http://www.valmistu.net/files/viivastynyt_minako_opiskelijoiden_nakemyksia_opintojen_viivastymisesta.tyoelamasta_seka_opiskelusta_korkea_asteella.pdf

Mäntymäki, T. (2007) Opiskelijoiden ja ohjaajien ajatuksia graduprosessista. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 142.

Saarenmaa, K., Saari K. & Virtanen V. (2010) Opiskelijatutkimus 2010. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 18. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okm18.pdf?lang=fi>

Salmela-Aro, K. (2009) Opiskelu-uupumusmittari SBI-9 yliopisto- ja ammatti-korkeakouluopiskelijoille. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 46. Helsinki: Kehitys Oy.

Vuorinen, R., Karjalainen, M., Myllys, H., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Holm, K. (2005) Opintojen ohjaus korkeakouluissa – seuranta 2005. Korkeakoulujen arviointineuvosto verkkopublication 5:2005. http://www.kka.fi/files/197/KKA_0505V.pdf

Liite I

Taulukko 5. Ammattikorkeakoulujen opintopsykologin palvelujen, terveydenhoitajan ja mielenterveyspalvelujen käyttö ja tarve (%).

Diakonia ammattikorkeakoulu, Oulun yksikkö (yhteensä 18 vastaajaa)	Kyllä	Olisi ollut tarvetta	Ei
Opintopsykologin	0	11	89
AMK:n terveydenhoitaja	39	0	61
AMK:n opiskeluterveydenhuollon psykologi	6	6	89
Kunnan mielenterveyspalvelut (esim. mielenterveystoimisto)	0	0	100
Muut (esim. Mielenterveysseura, Nyyti, Purje)	0	0	100

Oulun seudun ammattikorkeakoulu (yhteensä 178 vastaajaa)	Kyllä	Olisi ollut tarvetta	Ei
Opintopsykologin	2	21	77
AMK:n terveydenhoitaja	42	5	53
AMK:n opiskeluterveydenhuollon psykologi	2	20	79
Kunnan mielenterveyspalvelut (esim. mielenterveystoimisto)	8	6	86
Muut (esim. Mielenterveysseura, Nyyti, Purje)	3	4	93

Rovaniemen ammattikorkeakoulu (yhteensä 46 vastaajaa)	Kyllä	Olisi ollut tarvetta	Ei
Opintopsykologin	9	9	83
AMK:n terveydenhoitaja	39	2	59
AMK:n opiskeluterveydenhuollon psykologi	0	17	83
Kunnan mielenterveyspalvelut (esim. mielenterveystoimisto)	4	4	91
Muut (esim. Mielenterveysseura, Nyyti, Purje)	2	4	94

Vaasan ammattikorkeakoulu (yhteensä 24 vastaajaa)	Kyllä	Olisi ollut tarvetta	Ei
AMK:n terveydenhoitaja	83	4	13
AMK:n opiskeluterveydenhuollon psykologi	0	33	67
Kunnan mielenterveyspalvelut (esim. mielenterveystoimisto)	4	13	83
Muut (esim. Mielenterveysseura, Nyyti, Purje)	21	8	71

Liite 2

Taulukko 6. Yliopistojen opintopsykologin palvelujen ja mielenterveyspalvelujen käyttö ja tarve (%).

		Olisi ollut tarvetta	Ei
Oulun yliopisto (yhteensä 300 vastaajaa)	Kyllä		
Opintopsykologi	1	33	67
YTHS:n mielenterveyspalvelut	25	9	66
Kunnan mielenterveyspalvelut	6	4	90
Muut (esim. Mielenterveysseura, Nyyti, Purje)	5	6	89

		Olisi ollut tarvetta	Ei
Lapin yliopisto (yhteensä 61 vastaajaa)	Kyllä		
Opintopsykologi	9	20	72
YTHS:n mielenterveyspalvelut	22	13	65
Kunnan mielenterveyspalvelut	5	3	92
Muut (esim. Mielenterveysseura, Nyyti, Purje)	2	2	97

		Olisi ollut tarvetta	Ei
Vaasan yliopisto (yhteensä 83 vastaajaa)	Kyllä		
Opintopsykologinen opintoneuvoja	2	29	69
YTHS:n mielenterveyspalvelut	23	6	71
Kunnan mielenterveyspalvelut	7	5	88
Muut (esim. Mielenterveysseura, Nyyti, Purje)	3	4	94

Liite 3

Taulukko 7. Ammattikorkeakoulujen vastaajien mainitsemia syitä, miksi he olivat käyttäneet/olisivat käyttäneet opintopsykologin palveluja/mielenterveyspalveluja. Luvut kertovat kuinka monta prosenttia vastaajista valitsi kyseisen vaihtoehdon.

Opintopsykologin /mielenterveyspalvelujen käytön syyt	DIAK opin- näytetyö puuttuu	DIAK opin- not pitkitty- neet	OAMK opinnäyte- työ puuttuu	OAMK opinnot pit- kittyneet	RAMK opin- näytetyö puuttuu	RAMK opin- not pitkitty- neet	VAMK opin- näytetyö puuttuu	VAMK opin- not pitkitty- neet
<i>Yhteensä vastaajia</i>	2	5	47	55	3	15	8	12
Motivaatio-ongelmat	0	20	38	52	67	13	13	42
Ajankäytön ongelmat	0	20	26	27	33	20	13	0
Opiskeluvaikeudet	0	40	26	36	33	20	13	17
Oppimisvaikeudet	0	20	9	16	0	7	0	8
Itsetuntoasiat	0	20	34	39	67	27	13	58
Jännittäminen sosiaalisissa tilanteissa	0	20	20	27	67	27	0	25
Ihmissuhde-/parisuhde-/perhesyyt	0	20	38	32	0	40	25	42
Jaksaminen/uupumus	50	40	55	71	67	53	38	50
Syömiseen liittyvät ongelmat	0	0	6	7	0	13	13	8
Ahdistuneisuus	0	20	40	48	67	27	13	42
Masentuneisuus	50	20	38	46	67	33	38	42
Mielenterveyden ongelmat, mitkä*	0	0	4	11	0	13	13	8
Päihdeongelmat	0	0	0	0	0	0	0	0
Riippuvuudet (esim. pelaaminen, net- ti)	0	0	4	2	0	0	0	0
Muu syy, mikä**	50	60	43	30	33	40	75	50

*Mielenterveyden ongelmina mainittiin muun muassa masennus, paniikkihäiriö, tarkkaavaisuushäiriö ja pelkotilat.

**Muina syinä mainittiin muun muassa sairastaminen, terveystarkastukset, niska/hartiaseudun oireet, itsekritiikki, unihäiriöt, yksinäisyys ja tapaturmat.

Liite 4

Taulukko 8. Yliopistojen vastaajien mainitsemia syitä, miksi he olivat käyttäneet/olisivat käyttäneet opintopsykologin palveluja/mielenterveyspalveluja. Luvut kertovat kuinka monta prosenttia vastaajista valitsi kyseisen vaihtoehdon.

	OY	OY	LY	LY	VY	VY
Opintopsykologin /mielenterveyspalvelujen käytön syyt	Opinnäytetyö puuttuu	Opinnot pitkitty- neet	Opinnäyte- työ puuttuu	Opinnot pitkittyneet	Opinnäyte- työ puuttuu	Opinnot pitkitty- neet
<i>Yhteensä vastaajia</i>	<i>69</i>	<i>68</i>	<i>15</i>	<i>13</i>	<i>13</i>	<i>21</i>
Motivaatio-ongelmat	46	65	47	46	54	38
Ajankäytön ongelmat	20	37	40	23	31	38
Opiskeluvaikeudet	22	49	20	23	23	24
Oppimisvaikeudet	3	15	7	15	15	5
Itsetuntoasiat	48	57	33	54	39	19
Jännittäminen sosiaalisissa tilanteissa	29	25	13	31	39	24
Ihmissuhde-/parisuhde-/perhesyyt	39	43	40	46	54	43
Jaksaminen/uupumus	52	65	60	69	77	57
Syömiseen liittyvät ongelmat	4	10	0	8	8	5
Ahdistuneisuus	48	49	53	39	46	48
Masentuneisuus	59	59	60	54	62	43
Mielenterveyden ongelmat, mitkä*	9	16	0	0	15	5
Päihdeongelmat	0	2	0	0	0	0
Riippuvuudet (esim. pelaaminen, netti)	1	10	0	0	0	0
Muu syy, mikä**	12	7	13	2	0	10

*Mielenterveyden ongelmina mainittiin useimmiten masennus, mutta myös ADD, mahdollinen asperger, maanis-depressiivisyys, keskittymisvaikeudet, pakko-oireet ja sosiaalisten tilanteiden pelko.

**Muina syinä mainittiin muun muassa terveyteen liittyvät asiat, vakavat sairaudet, työtapaturmat ja työsuhteen päättyminen.

Valtti

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013